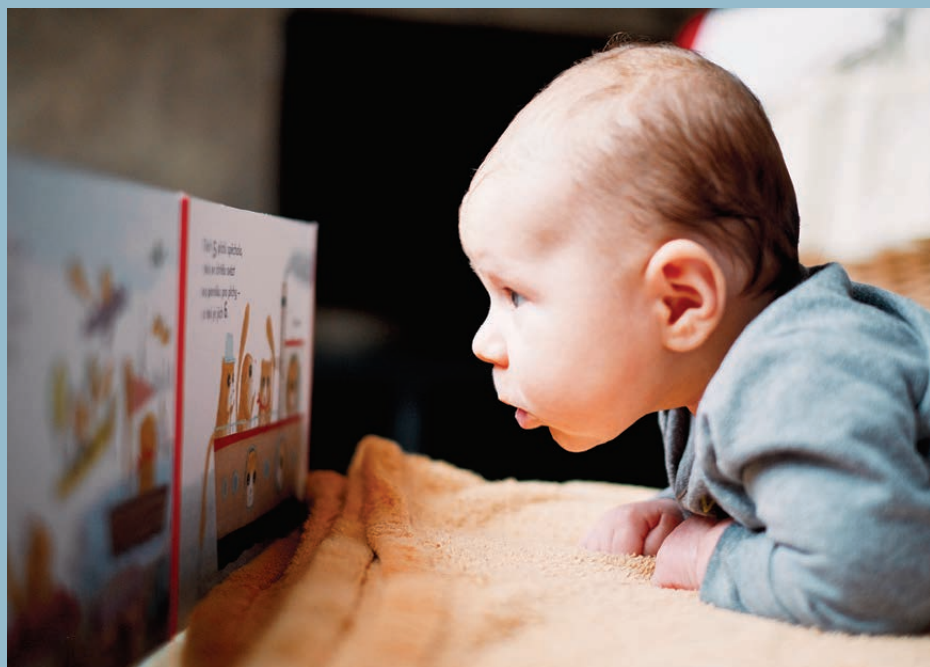

NÁPADY, NÁMĚTY A SCÉNÁŘE

na setkání rodičů
a nejmenších čtenářů v knihovnách

Národní knihovna České republiky
Knihovnický institut

S knížkou do života – Bookstart

NÁPADY, NÁMĚTY A SCÉNÁŘE

**na setkání rodičů
a nejmenších čtenářů
v knihovnách**

Markéta Poživilová

Praha 2019

KATALOGIZACE V KNIZE - NÁRODNÍ KNIHOVNA ČR

Poživilová, Markéta, 1976-

Nápady, náměty a scénáře na setkání rodičů a nejmenších čtenářů v knihovnách : s knížkou do života - Bookstart / Markéta Poživilová. -- 1. vydání. -- Praha : Národn+í knihovna České republiky - Knihovnický institut, 2019. -- 1 online zdroj

Obsahuje bibliografii a bibliografické odkazy

ISBN 978-80-7050-719-3 (online ; pdf)

* 005.591 * 028.1-053.2 * 028.6 * 028.1 * (437.3) * (072)

– S knížkou do života (Bookstart) (projekt)

– programy a projekty -- Česko

– dětské čtenářství -- Česko

– výchova ke čtenářství -- Česko

– čtenářská gramotnost -- Česko

– metodické příručky

028 - Čtení. Četba [12]

Markéta Poživilová připravila metodickou příručku na základě svých zkušeností a námětů knihoven zapojených do projektu S knížkou do života – Bookstart. Své nápady a fotografie poskytly následující knihovny, kterým patří velký dík: Knihovna města Ostravy, Městská knihovna Sedlčany, Severočeská vědecká knihovna v Ústí nad Labem, Knihovna Jiřího Mahena v Brně, Městská knihovna Dobříš, Knihovna Václava Štecha ve Slaném, Městská knihovna v Třebíči, Knihovna Jana Drdy Příbram, Městská knihovna Slavoj ve Dvoře Králové nad Labem, Městská knihovna Hodonín, Městská knihovna Kopřivnice, Městská knihovna Český Těšín, Knihovna města Olomouce, Městská knihovna Chodov, Knihovna Karla Dvořáčka ve Vyškově, Městská knihovna Milevsko, Knihovna Ignáta Hermanna v Chotěboři, Knihovna města Hradce Králové.

Petra Ornstová připravila kapitolu Lekotéka na základě vlastních zkušeností v Knihovně města Hradce Králové a byla pozitivním poradcem při přípravě metodické příručky.

Blanka Tauberová poskytla podklady a konzultace k přípravě dotazníku pro knihovny.

Zlata Houšková poskytla cenná metodická doporučení.

Publikace vychází s podporou Ministerstva kultury ČR.

© Národní knihovna České republiky, 2019

ISBN 978-80-7050-719-3 (online; pdf)

ISBN 978-80-7050-717-9 (tištěná verze)

Obsah

Předmluva ... 6

Úvod ... 8

Osobnost dítěte do 3 let ... 10

 Vývoj dítěte ... 11

 Potřeby dětí ... 12

 Rozvoj osobnosti dítěte ... 13

 Tvorba programů ... 14

 Technická příprava setkání ... 15

Výstavba programů ... 18

 Témata ke zpracování ... 18

 Rituál přivítání ... 19

 Úkoly, hry a aktivity podporující rozvoj dítěte ... 20

 Řídkanky s pohybem ... 21

 Společné čtení, pohádka ... 24

 Pohyb ... 29

 Zpívání ... 31

 Tvoření ... 32

 Témata pro roční období ... 33

 Nabídka knížek, volná hra dětí, informace pro rodiče ... 35

Scénáře programů ... 38

 Knihovna města Ostravy – Stará Bělá ... 38

 Městská knihovna v Třebíči ... 40

 Městská knihovna Český Těšín ... 42

 Severočeská vědecká knihovna v Ústí nad Labem ... 45

 Městská knihovna Sedlčany ... 46

 Městská knihovna Dobříš ... 55

 Knihovna města Hradce Králové ... 56

Didaktické pomůcky vhodné k programům pro nejmenší ... 68

 Ukázka lekotěky ... 69

 Využití lekotěky ... 71

Použitá literatura ... 72

Předmluva

Je tolik příběhů...

Je tolik příběhů, které stojí za to sdílet. Být dobrou princeznou či udatným rytířem, být silným valibukem či chytrým Honzou, být zachráncem světů nebo jen překvapeným poutníkem poznávajícím krásy světa. Jak vřelé a bezpečné je od útlého dětství poslouchat v matčině a otcově náručí archetypální příběhy světa, které jsou uschovány v pohádkových příbězích, kde je dobro dobrem a zlo jasným zlem.

Ano, příběhů v pohádkových skříňkách je také nepřeborně, jsou barevné a rychlé, není čas přemýšlet, protože za malou chvíli je nám předložen příběh další a další a další...

„Maminko, proč má ten skřítek tak legrační jméno?“ pomyslí si malá předškolačka, pokrčí rameny a vlastně už ani nemá čas při sledování dalších příběhů na toho podivného štrapatého trpaslíka myslet. Rodiče při troše dobré vůle vědí, na co se jejich ratolest dívá, ale sdílet ten který příběh mohou zřídka.

Příběhů s jasným ohraničením dobra a zla je v dětských knihách a televizních i filmových příbězích pro děti nepřeborně, tím je definována pohádka. Příběhů v telefonech, či počítačích (záměrně se snažím o počestění všech notebooků, tabletů a mobilů) je ale pramálo. Dítě tam nepotřebuje fantazijní svět, potřebuje být pohotové a bohužel i tvrdé a nesmlouvavé. A dokázat zvítězit. Vlastně je jedno nad kým, není důležité, jaké mají postavy či bytosti uvnitř charaktery, postoje a životy. Je potřeba zvítězit nad vším tím, co se hýbe. V dobrém slova smyslu tedy podporuje u dítěte dravost, soutěživost a postřeh. Nicméně často bez hranic a skrupulí. A tento přístup je v mnoha rodinách přijímán jako norma s pokrčením ramen, že takový je již ten dnešní svět.

Dětská kniha a posléze další množství literatury je oproti tomu jakousi formou klidného řádu, smysluplnou podporou fantazie a možností láskyplného objetí. Možností o příběhu promlouvat s dospělými, posléze mít sám jasnou představu o volbě, na které straně čistého dobra, napraveného nebo skutečného zla budeme stát. Je jasnou podporou morálky našeho národa i jeho kultivovanosti.

Pro malé dítě je však nejdůležitější příklad. Pokud samo nevidí své nejbližší, že tu a tam uchopí do ruky knihu a se zaujetím si v klidu a v dobrém rozpoložení čtou, bude chabým argumentem rodiče: „Marš, pacholku, čti si Kocoura Mikeše, ať si můžeš doplnit čtenářský deník.“

Je to asi zcela stejné, jako když chce mít maminka s odporem ke klasické hudbě ze své dcerky houslovou virtuosku, aby jí kamarádky záviděly, nebo tatínek, který se na sport dívá pouze v televizi, ze svého syna vítěze Wimbledonu.

Na závěr si ze srdce přeji, aby projekt S knížkou do života – Bookstart vzkvétal, aby české děti vyrůstaly v empatické a duševně zdravé bytosti, aby si vedle brilantního používání techniky uměly odpočinout a zušlechtit svou duši čtením nejen hlubokých a moudrých, ale i veselých a osvěžujících příběhů a vždy uměly poznat dobro od zla.

MgA. Petr Šafra, psychoanalytický psychoterapeut, básník a textař

Úvod

Tato metodika navazuje na příručku *Jak na projekt S knížkou do života (Bookstart)*, která vyšla v roce 2018. Autorka Mgr. Zlata Houšková v ní poskytuje praktické rady zájemcům o účast v projektu. Provede je celým procesem od oslovení starosty, přes přihlášení do projektu až po přípravu vhodného prostředí a realizaci společných setkání rodičů s nejmenšími čtenáři v knihovnách. PhDr. Veronika Laufová, Ph.D. se věnuje čtenářské gramotnosti a pregramotnosti, upozorňuje na důležitost čtení v raném věku a předává praktická doporučení co a jak číst s dětmi do 3 let, pro které je tento projekt určen především. V příloze jsou pak představeny tři konkrétní scénáře programů, které mohou knihovny využít při přípravě a realizaci vlastních setkání.

Jak se postupně knihovny do tohoto projektu zapojují a pořádají setkání nejmenších „čtenářů“, objevuje se potřeba inspirace pro přípravu těchto programů. Jsou knihovny, které svá setkání pořádají jednou za čtvrt roku, ale i knihovny, kde se projekt rozběhl a ke společnému čtení a programu se rodiče s dětmi scházejí každý měsíc, někde z kapacitních důvodů i častěji.

Vznikl tak nápad využít vyhlášené knihovnické solidarity a oslovit knihovny, které jsou v projektu zapojené, zda by byly ochotny podělit se o své náměty a scénáře. A protože právě držíte v rukách tuto metodiku, je jasné, že knihovny opět nezklamaly a s nadšením se podělily o své nápady.

Najdete zde vyzkoušené konkrétní scénáře, které můžete samozřejmě upravovat podle vlastního uvážení a možností. Inspirovat vás mohou i návody, jak takový program pro nejmenší čtenáře vytvořit a co by mohlo být jeho součástí. Podíváme se také na konkrétní aktivity, které se osvědčily v knihovnách různých velikostí a na závěr představíme pomůcky, které se v knihovnách využívají a které jsou osvědčeným zdrojem nejen zábavy, ale i způsobem, jak děti učit různým dovednostem a podporovat jejich vývoj.

Při přípravě této metodiky byly využity mé vlastní zkušenosti s přípravou programů pro nejmenší čtenáře, které osobně realizuji v Knihovně města Hradce Králové spolu se svou kolegyní Petrou Ornstovou. Projekt se zde těší stále většímu zájmu rodičů i dětí. Čtenářské sety se u nás předávají rodičům přímo při Vítání občánků v divadle Drak, které se koná každých čtrnáct dní ve třech až čtyřech po sobě jdoucích skupinách, vždy po deseti dětech. Do těchto setů jsou vkládány i pozvánky na společná setkání v Klubíku Rybička, která jsou pořádána i několikrát měsíčně. Od září 2019 se ke společnému setkávání přidaly i všechny pobočky Knihovny města Hradce Králové, ve kterých je dětské oddělení.

Kromě našich poznatků a ukázek programů jsou v příručce použity scénáře a náměty knihoven, které nabídly vlastní vyzkoušené programy pro inspiraci ostatním. Velký dík proto patří následujícím knihovnám: Knihovně města Ostravy, Městské knihovně Sedlčany, Severočeské vědecké knihovně v Ústí nad Labem, Knihovně Jiřího Mahena v Brně, Městské knihovně Dobříš, Knihovně Václava Štecha ve Slaném, Městské knihovně v Třebíči, Knihovně Jana Drdy v Příbrami, Městské knihovně Slavoj ve Dvoře Králové nad Labem, Městské knihovně Hodonín, Městské knihovně Kopřivnice, Městské knihovně Český Těšín, Knihovně města Olomouc, Městské knihovně Chodov, Knihovně Karla Dvořáčka ve Vyškově, Městské knihovně Milevsko a Knihovně Ignáta Hermanna v Chotěboři.

Při přípravě teoretické části příručky byly využity odborné tituly, jejichž seznam je uveden v části Použitá literatura.

Metodika by měla být názornou ukázkou možností, jak je možné připravovat programy pro nejmenší čtenáře a jak to dělají v různých knihovnách. Vzhledem ke svému rozsahu jsou proto některé aktivity popsány spíše stručně, některé jsou jen naznačeny. Každá knihovna je proto může doplňovat, kombinovat, přizpůsobit vlastnímu prostředí, času i zvyklostem. Důležité je, aby aktivity nebyly izolované, odtržené od běžného života, od přirozeného prostředí dítěte, které zná, které ho obklopuje a ve kterém se cítí bezpečně. I svět fantazie a kouzel je dobré ukotvit na známých bodech (prostředí, rodina, známé věci).

Při přípravě programů je dobré podporovat rozvoj, zvědavost, touhu prozkoumávat a objevovat, nabízet dětem možnost být aktivní, tvořivé, ale zároveň je nepřetěžovat.

Inspirujme se, vytvářejme a realizujme své nápady. Pracujme s našimi budoucími čtenáři a máme skvělou příležitost provázet je na jejich cestě za čtenářstvím již od nejútlejšího věku.

Knihovna města Hradce Králové,
Vítání občánků v divadle Drak a
předávání čtenářského balíčku, 2019

Osobnost dítěte do 3 let

Vývoj dítěte do 3 let

Abychom mohli vytvářet vyvážené programy, které zaujmou nejmenší čtenáře, budou je dostatečně motivovat k aktivitě a zároveň budou podporovat jejich zdravý vývoj, odpovídat věku a jejich schopnostem, je důležité porozumět vývoji, pocitům a chápání dětí do 3 let věku. Odborná literatura používá pro toto období termín rané dětství.

Právě v raném dětství dochází k rozvoji mnoha dovedností. Dítě si stále více uvědomuje své vlastní tělo, je neustále v pohybu a rychle se u něj vyvíjí hrubá motorika. Od lezení přechází přes samostatnou chůzi, chůzi do schodů až k poskokům a běhání. Pokud však nemá možnost se pohybově uvolnit, bývá netrpělivé, neklidné a zvyšuje se u něj napětí. Proto je před začátkem každého setkání důležité prohlédnout si prostor „jinýma“ očima. Ujistit se, že děti nebudou ohroženy ostrými předměty a budou mít dostatek prostoru a možností k volnému pohybu.

Patrný je i rozvoj jemné motoriky. Dítě se osamostatňuje, dokáže se bez pomoci napít, najíst, postupně i obléknout. Snaží se ale také malovat (přesněji řečeno čárat po papíře), stavět kostky, prostrkávat kostičky do vyřezaných otvorů, otevírat dvířka, otáčet stránkami v knize.

Významně se rozvíjí řeč. Kolem jednoho roku zná dítě jen několik slov, kolem dvou let je slov již kolem 300, do tří let se slovní zásoba zvýší až na 700 slov.¹ Dítě v této době rádo zpívá jednoduché písničky, rytmizuje říkanky a chce je stále opakovat, doplňuje v rýmovaných básničkách chybějící slova.

Řeč je ukazatelem kvality výchovného prostředí rodiny, řečový projev je agramatický, ve formě dvouslovných sdělení nebo primárních vět. Po druhém roce se objevují základy skloňování a časování.² Protože dvouleté děti ještě špatně vyslovují, potřebují správný mluvní vzor. Důležité je si s dítětem v tomto období vyprávět, komentovat právě prováděnou činnost a číst mu často z dětských knížek.

1 MATĚJČEK, Z.: *Prvních 6 let ve vývoji a výchově dítěte*. Praha: Grada 2005

2 KROPÁČKOVÁ, Jana; SPLAVCOVÁ Hana.: *Dvouleté děti v předškolním vzdělávání*. Praha: Nakladatelství Dr. Josef Raabe s.r.o. 2016

Dítě se stává objevitelem a jeho touha poznávat ho provází během každého dne. Již od rána objevuje znovu a neúnavně prostor kolem sebe, jeho uspořádání a vnímá ho všemi smysly. Osahává si materiály a zkoumá tvary. Vývoj v tomto věku probíhá značně individuálně, mezi dětmi mohou být velké rozdíly. Důležitého významu nabývá HRA. Je pro dítě základním prostředkem učení, poznávání a prožívání. Malé děti si nejvíce hrají samostatně, a i když se někdy pohybují ve skupině, stále se jedná o *paralelní hru*. Postupně nachází radost při hře s další osobou (rodičem), později i se svými vrstevníky. Mluvíme pak o *párové a skupinové hře*. Oblíbené jsou *napodobivé hry*, kdy dítě sleduje a pozoruje své okolí a napodobuje, co vidí.³ Často si hraje na maminku – vaří, žehlí, uklízí, myje podlahu apod. Pokud mu je vzorem někdo, kdo bere často do ruky knihu, dítě rychle přijímá čtení za své a to se stává významnou součástí jeho života. Dítě si rádo hraje s hračkami a běžnými předměty v domácnosti. Nevnímá rozdíl mezi drahou hračkou a například obyčejnou lžičkou. Oblíbené jsou materiály, s kterými se dá tvořit – písek, hlína, samotvrdnoucí hmota, modelína, kamínky, klacíky, šišky, vlna apod. Hry s různorodými materiály pomáhají rozvoji jemné motoriky. Dítě si zdokonaluje úchop předmětů, s kterými pak mimoděk manipuluje a experimentuje.

Při realizaci programů se jistě setkáme s různými emocemi dětí. Ty se v tomto období vyznačují vysokou vznětlivostí a intenzitou. Emoční projevy jsou časté a nemají dlouhého trvání. Malé děti nedokážou své pocity skrývat, jsou okamžitě čitelné z jejich tváře i chování (vztek, zuřivost, pláč, smích, radostné poskakování apod.).⁴ Rodič má možnost o pocitech a právě prožívaných emocích mluvit, čímž příznivě ovlivňuje emoční vývoj dítěte. Tuto možnost ale knihovník při své lekci úplně nemá, může proto využít toho, že se emoce u dítěte rychle střídají a odvést pozornost jiným směrem nebo zaujmout novou aktivitou.

Potřeby dětí

Mezi běžně používané pojmy v psychologii patří pyramida potřeb od Abrahama Maslowa. Základnu této pyramidy tvoří potřeby nižšího řádu, směrem k vrcholu nastupují psychické a sociální potřeby vyššího řádu,

3 KROPÁČKOVÁ, J.: pozn. 2

4 SHAPIRO, L. E.: *Emoční inteligence dítěte a její rozvoj*. Praha: Portál 2014

samotným vrcholem je seberealizace. Pyramida vychází z předpokladu, že potřeby se mají uspokojovat od nezákladnějších až po ty nejvyšší.⁵

Zdeněk Matějček a Josef Langmeier se zabývali psychickými potřebami dětí, jejichž naplňování je nutné a podstatné pro zdravý vývoj jedince. V návaznosti na Maslowovu pyramidu vyvstávají následující potřeby dítěte:

- **potřeba množství, kvality a proměnlivosti vnějších podmětů** (dítě není přetěžováno, nenudí se a dochází k občasné obměně např. hraček),
- **potřeba stálosti, řádu a smyslu v podnětech** (podněty umožňují učení, stálost brání zmatku; neměníme vše najednou, denní režim, jasná a pochopitelná pravidla),
- **potřeba prvních citových a sociálních vztahů** (dítě navazuje vazby k osobám přinášejícím pocit životní jistoty – rodiče, prarodiče),
- **potřeba identity, uplatnění a hodnoty** (tato potřeba naplňuje zdravé sebevědomí a společenskou hodnotu),
- **potřeba otevřené budoucnosti** (naděje na životní rozlet),
- **potřeba jistoty a bezpečí** (základní biologické potřeby a pocit bezpečí, který poskytuje rodina a nejbližší okolí),
- **potřeba přiměřenosti** (aktivity a hračky odpovídající psychickému vývoji dítěte),
- **potřeba volného pohybu** (umožnění volného pohybu v bezpečném prostředí).⁶

Tyto potřeby nám také mohou být vodítkem při přemýšlení a přípravě aktivit pro nejmenší čtenáře v knihovnách. Můžeme pravidelnými, např. uvítacími rituály a opakujícími se aktivitami navozovat v dítěti pocit jistoty a bezpečí a zároveň novými prvky a interakcí mezi dětmi podporovat jeho rozvoj, uplatnění a pocit vlastní důležitosti. Postupně také pomáháme dítěti přivykat dětskému kolektivu, což může podporovat jeho další sociální rozvoj a zároveň podpořit jeho adaptaci v dalším dětském kolektivu (například při nástupu do mateřské školy).

5 MATĚJČEK, Z.; LANGMEIER, J.: *Výpravy za člověkem*. Praha: Odeon 1981

6 MATĚJČEK, Z.; LANGMEIER, J.: pozn. 5

Rozvoj osobnosti dítěte

Dítě se v období raného dětství chová zcela přirozeně, spontánně, hravě a je velice zvědavé. Nejvíce se učí nápodobou a často přejímá vzorce chování, které vidí ve svém nejbližším okolí. Je zaměřeno samo na sebe, nedokáže se vcítit do někoho jiného.⁷

Chceme-li dítěti při setkáních v knihovně poskytnout takový program, který by podpořil jeho vývoj a rozvoj, měli bychom využít jeho dosavadních schopností a ty dále rozvíjet. Dítě potřebuje k pochopení i realizaci všech aktivit dostatek času a – jak již bylo zmíněno výše – užívá si opakování činností. Může si je tak více zafixovat a přijmout za své.

Měli bychom mu poskytnout dostatek podnětů k učení, ale zároveň i čas, aby nové poznatky zpracovalo a mělo z nich radost. Aktivita by měly posilovat sebevědomí dítěte a jeho důvěru ve vlastní schopnosti. V případě, že se dítěti nedaří daná činnost a je z toho smutné, je dobré přesunout důležitost na tu část konání, která se dítěti daří. Například když staví dítě věž z kostek a ta mu stále padá, můžeme vyzdvihnout, jaké krásné barvy kostek vybralo a nechat ho postavit třeba dlouhou cestu.

Mnohdy jsou právě setkání v knihovnách prvním místem, kde má dítě možnost setkat se se skupinou jiných dětí. Zpočátku se mohou děti ostýchat, nechtějí se do činností zapojovat. To je ale zcela normální reakce a nemusíme hledat chybu ve špatně připraveném programu. Po roce a půl vedení Klubíku v naší knihovně to mohou potvrdit. Děti, které do Klubíku chodí pravidelně každý měsíc již celý rok, se stále více zapojují, reagují, jsou aktivní oproti třeba i starším dětem, které přicházejí na setkání poprvé. Máme tedy tu čest vytvářet v knihovně prostředí, ve kterém naši nejmenší čtenáři získávají první sociální kontakty.

Protože se děti potřebují rozkoukat a aklimatizovat, nenutíme je, pokud se zrovna nechtějí zapojit do činností, které jsme pro ně připravili. Dopřejeme jim volnost a časem budou chtít vyzkoušet to, co dělají ostatní děti.

Můžeme se ale setkat i s problémem opačným, obzvláště pokud děti do knihovny chodí již delší dobu. Nám by se například hodilo, aby určitou činnost dělalo třeba jen jedno dítě. Něco předvedlo, podrželo,

7 KROPÁČKOVÁ, J.: pozn. 2

ukázalo. A je jisté, že zrovna v tomto případě to budou chtít vyzkoušet úplně všechny děti. Počítejme tedy s touto variantou a snažme se ji v programech co nejvíce omezit, nebo dejme prostor i ostatním dětem.

Knihovna je prostor otevřený a volně přístupný veřejnosti, můžeme se proto ocitnout v situaci, kdy na naše setkání přijdou rodiče s dětmi jiného etnika, odlišného sociálního nebo společenského postavení, s dětmi se speciálními potřebami či s různým postižením. Předchozí negativní zkušenost, jazyková bariéra, vliv médií, rozdílné hygienické návyky, neobvyklý oděv nebo chování mohou vytvořit atmosféru odmítání. Můžeme se pokusit vcítit se do těchto návštěvníků a představit si, že ani pro ně není lehké přijít do společnosti odlišných lidí, navázat kontakt a zapojit se. Pomozme jim tyto bariéry překonat.

Inspirací pro nás mohou být právě děti raného věku, které se přijímají navzájem bez předsudků a jakýchkoliv bariér. Otevřeným přístupem můžeme podpořit jejich další rozvoj a právě inkluze (zapojení, přijetí a vzájemný respekt) posílí tento vzorec chování.

Tvorba programů

Při samotném vytváření programů je mnoho aspektů, s kterými bychom měli pracovat. Na pozadí příprav můžeme myslet právě na potřeby dítěte, jeho vývoj i další rozvoj, jak již bylo zmíněno v předchozích kapitolách.

Protože dítě neudrží pasivní pozornost po delší dobu, měl by aktivní podíl dítěte na činnosti během našeho setkání převažovat. Stejně tak je klíčové střídání různých aktivit.

Důležité je správné naplánování času. Musíme počítat s časem na přípravu, vlastní realizaci i následný úklid. Program by neměl trvat déle než 1–1,5 hodiny. Nám se osvědčilo připravovat program na 45 minut s následným prostorem pro volné povídání, pobíhání, prohlížení knížek a hraní.

Mysleme také na důslednou přípravu pomůcek. Je neprofesionální odbíhat uprostřed programu pro chybějící potřeby.

Nejdůležitější je přiměřená volba programu. Nemusíme si klást vysoké cíle. Například u výtvarných činností je podstatné seznámení se s novými technikami, materiály a samozřejmě vlastní pozitivní prožitky.

Výsledkem dobře provedené řízené činnosti není konkrétní produkt, ale sama příležitost, zkušenost, prožitek dítěte.⁸

Při tvorbě programu bychom měli mít na paměti čtyři klasické pedagogické zásady pro práci s dětmi v raném věku:

- **Přiměřenost** – připravujeme takové aktivity, které na děti kladou jen takové nároky, které vylučují zaostávání, nebo přetěžování. Dokážeme případně zareagovat a zadání úkolu během aktivity upravit.
- **Postupnost** – postupujeme od jednoduchého ke složitějšímu. Vyšší požadavek klademe až ve chvíli, kdy dítě zvládlo ten nižší. Chválíme, povzbuzujeme.
- **Názornost** – každá aktivita musí být předvedena, nestačí jen verbální instrukce.
- **Trvalost** – činnost by měla zaujmout natolik, aby ji dítě mělo chuť opakovat a jeho dovednost, nebo návyk by získaly trvalejší charakter.⁹

Technická příprava setkání

Scénář

Promyslíme si, jak bude setkání probíhat, můžeme si připravit i jednoduchý scénář, abychom na nic nezapomněli.

1. Vytyčení cílů, kterých chceme dosáhnout.
2. Tvorba programu, rozvržení časového harmonogramu (osnova), metody a formy práce.
3. Příprava materiálu.
4. Pozvánky, letáčky – tvorba, tisk, distribuce.
5. Zapojení dalších pracovníků (pokud je možnost, připravujeme program ještě s dalším kolegou/kolegyní).
6. Příprava místa – přizpůsobení pro nejmenší čtenáře, prostor, výzdoba, sezení, deky.
7. Určení místa pro odkládání kočárků, kabátů, příp. bot.
8. Přivítání rodičů a dětí, seznámení s programem.

8 KROPÁČKOVÁ, J.: pozn. 2

9 PETRŮ-KICKOVÁ, Pavla: *Poznáváme, hýbeme se a tvoříme. Činnosti pro děti od 2 do 3 let.* Praha: Portál 2017

9. Vlastní program.
10. Volná hra – prostor pro volnou zábavu, povídání, čtení, nabídka nových titulů a knížek k tématu.
11. Poděkování, rozloučení, pozvání na příští program.
12. Rozdání lístečků s básničkami a písničkami, které jsme se učili na setkání (rodiče si je s dětmi mohou doma opakovat).
13. Úklid.
14. Zhodnocení dosažených cílů, reflexe.

Má-li být výsledkem našeho snažení společné setkání rodičů a nejmenších čtenářů, při kterém bude probíhat vše k naší spokojenosti, musíme si vytvořit podrobný plán setkání, uvědomit si a určit cíle, které našim programem sledujeme, a zajistit technické podmínky. V dalších bodech se podrobněji zaměříme na některé body scénáře.

Vytyčení cílů

Základním kamenem, na kterém budeme vždy stavět náš program, je definování cílů, kterých chceme při setkání dosáhnout. Dopředu si musíme stanovit cíle, kterých chceme dosáhnout u dětí a kterých u rodičů (jde opravdu o dvě cílové skupiny). Nesmíme také zapomínat, že v popředí našeho zájmu je (budoucí) čtenářství dětí a společné čtení s rodiči. Kniha proto tvoří základ pro veškeré naše aktivity. Je zdrojem, ve kterém nalezneme říkadla, hry, písničky, nápady na tvoření, příběhy a pohádky.

Čím budeme při stanovení cílů konkrétnější, tím lepší nástroj pro hodnocení budeme mít v následné reflexi.

Příklady cílů týkajících se dětí:

Dítě se seznámí s pohádkovými motivy dobra a zla, dítě se naučí spojovat rytmizované texty s pohybem, dítě se naučí poznávat základní barvy, dítě si uvědomí možnosti sluchového vnímání, dítě uslyší nová slova a ví, co znamenají, dítě se socializuje a dokáže navázat kontakt s vrstevníkem, dítě udrží pozornost při poslechu krátkého příběhu, dítě je zapojeno do aktivní práce s knihou a reaguje na otevřené otázky apod.

Příklady cílů týkajících se rodičů:

Rodič se naučí pracovat s říkadly a propojit je s pohybem, rodič získá informace o vhodných knihách pro děti ve věku do 3 let, rodič získá náměty na práci s emocemi dítěte, rodič se seznámí s nabídkou lekoctky a možnostmi, které nabízí knihovna pro nejmenší čtenáře apod.

Tvorba programu, časový harmonogram, metody a formy práce

Při tvorbě programu zvážíme, jakou časovou dotaci budou mít jednotlivé aktivity, a připravíme program, který svým rozsahem bude odpovídat věku dítěte. Pro děti do 3 let je vhodný interval mezi 45–60 minutami. Delší dobu nedokáže dítě ještě udržet pozornost.

Důležité je rozhodnout se, které metody (jakým způsobem informací (aktivitu) dítěti předáme (vyprávění, divadélko, napodobování, tanec) a formy (frontální, skupinová, samostatná) použijeme.

Pozvánka

Pozvánku či plakát na společné setkání je potřeba vytvořit a nabídnout rodičům s dostatečným časovým předstihem. Vyzkoušený způsob propagace je, že na každém setkání rozdáváme pozvánku na příští akci. Zároveň ale připravíme letáček např. na půl roku dopředu, který vkládáme do čtenářských balíčků Bookstart a zároveň propagujeme obvyklým způsobem.

16

Knihovna města Hradce Králové, nástěnka k projektu Bookstart, 2019

Knihovna města Hradce Králové, pozvánka na setkání, podzim 2019

Knihovna města Hradce Králové, plakát, podzim 2019

Materiálně technické věci k zajištění: umístění kočárků, přebalovací pult nebo podložka (pokud není, tak improvizovat), nočník, místo na kojení, deky a polštářky, prostor pro sněžení svačinky, možnost mikrovlnné trouby, koš na pleny, dětská židlička.

Výstavba programů

V této části se zaměříme na vytváření již konkrétních programů. Inspirace, které zde najdete, můžete skládat podle vlastních potřeb, možností i témat. Pochází z desítek knihoven, které je nabídly pro společné dobro věci k volnému použití. Rozděleny jsou podle aktivit, ze kterých knihovny své pořady skládají.

Pokud si tedy do svého programu vybereme z následujících kapitol vždy alespoň jednu aktivitu, získáme tím vyvážený program vhodný právě pro dítě ve věku raného dětství, který bude rozvíjet jeho potřeby, podporovat jeho vývoj, dokáže zaujmout a bude odpovídat jeho možnostem a schopnostem.

Podíváme-li se tedy na strukturu celého programu ukazuje se střídání různých aktivit, činností a společného čtení, jako funkční model, který lze opakovaně používat. Vhodné je tedy zařazovat následující prvky víceméně v libovolném pořadí:

- **rituál přivítání,**
- **úkoly, aktivity a hry podporující rozvoj dítěte,**
- **rytmizační a pohybová říkadla,**
- **společné čtení, pohádka,**
- **pohybové aktivity,**
- **zpívání,**
- **tvoření,**
- **volná hra,**
- **nabídka knížek a pomůcek.**

Témata ke zpracování

Pokud připravujeme lekce pravidelně a máme za sebou již desítky programů, může se stát, že nám chybí nápad na téma ke zpracování. Následující témata zpracovaly různé knihovny a mohou nás nasměrovat k vhodnému námětu.

Lidské tělo, Zoubková víla, Puntiky, Jaro a Velikonoce, Zvířátková školička, Putování za pohádkou, Hrátky s Večerníčkem, Slavnost ke Dni matek, Duha, Masopust, Moje tělo, Barvy, Povolání, Zvířátka, Návyky, Barevný svět, Hledání jara, Kouzelný podzim, Mládátka, Léto je tady, Za zvířátky do pohádky, Zimní koulovačka, Začarovaná zelenina, Malíř podzim, Pohádky z lesa, Barevné prstíčky, Jak si žijí Emušáci, Nebojím se strašidel apod.

Rituál přivítání

Přivítání společnou básničkou, písničkou či jakýmkoliv rituálem je velice důležité. Postupným opakováním vytváří v dítěti pocit jistoty, bezpečí a něčeho známého. Spojí si ho s pěkným pocitem očekávaného.

*Dobry den, dobry den,
dneska máme krásny den.
Dobry den, celý den,
dneska zlobit nebudem.
Máme ručky na tleskání,
a nožičky na běhání.
Dobry den, celý den,
dnes se nudit nebudem!*

*Ahoj, ahoj, tak už jsme se sešli,
ahoj, ahoj, tak už jsme všichni tu.
Taky holčičky jsou tu, ahoj,
taky chlapečci jsou tu, ahoj,
taky maminky jsou tu, ahoj,
taky tatínci jsou tu, ahoj.
Ahoj, ahoj, tak už jsme se sešli,
ahoj, ahoj, tak už jsme všichni tu.*

(Pokud máme na setkání menší počet dětí, je dobré každé dítě přivítat jménem.)

18

- Sedíme v kruhu, posíláme dokola plyšáka, plyšové sluníčko apod. Kdo má zrovna plyšáka, představí se krátce ostatním.
- Na začátku setkání můžeme zazvonit na zvoneček, rolničku apod.
- Všichni sedíme v kroužku a kutálíme si mezi sebou míč. Ke komu se míček přikutálí, řekne své jméno nebo cokoli k tématu (oblíbené zvířátko, oblíbenou hračku, pohádku).
- **Pavučina** – stojíme v kroužku a máme klubíčko vlny. Ten kdo začíná, hodí klubíčko jinému kamarádovi a řekne jeho jméno (pokud se děti neznají, může se ho na jméno zeptat), ten hodí klubíčko dalšímu a tak postupujeme, až se všichni vystřídáme. Z vlny nám tak vznikne „pavučina“. Každý totiž bude držet svou část provázku. Až se všichni vystřídají, pokračujeme ve zpětném pořadí.
- Chytíme se v kroužku za ruce a společně zpíváme uvítací písničku.

Úkoly, hry a aktivity podporující rozvoj dítěte

Na začátek setkání je vhodné zařadit úkoly, které nejsou pro děti složité, při kterých si okoukávají nové prostředí a které úspěšně zvládnou. Opět se tím povzbudí pocit bezpečí a sebedůvěry.

- **Poznávání zvířátek** podle obrázků.
- **Co dělá maminka** – děti podle obrázku poznávají, co dělá maminka (objímá, vaří, pochová, přečte básničku, dá pusinku, pohladí, hraje si) a společně s maminkami vše předvádějí.
- **Pohádkové dvojice** – např. Perníková chaloupka a perník, jelen se zlatými parohy a Smolíček, otrávené jablko a Sněhurka, střevíček a Popelka. Děti se snaží najít správnou dvojici.
- **Hledání zvířátek podle zvuků** – připravíme si obrázky zvířat, poté pouštíme hlasy zvířat a děti hledají správné dvojice. Vybíráme jednoduchá zvířata (kočka, pes, kráva, koza). Hlasy zvířat jsou volně dostupné na Youtube.
- **Hledání vajíček** – jarní, nebo velikonoční aktivita. Na tabuli je nakreslené hnízdo a nad ním slepička. Děti hledají v knihovně vajíčka a kuřátka a dávají je na tabuli. Vajíčka do hnízda, kuřátka mimo hnízdo.
- **Obří vajíčko** – máme nakreslené velké vajíčko (např. na kartonu). Děti hledají a sbírají víčka od PET lahví a toto vajíčko jimi zdobí. Pokud jsou děti starší, můžeme zkusit udělat na vajíčku barevné proužky.
- **Poznávání pohádek** – „Čáry, máry, pohádka, kdo je to?“ Ukazujeme dětem obrázky s postavičkami z pohádek a snažíme se poznat, kdo je na obrázku a do které patří pohádky. Můžeme k obrázkům přiřadit i správnou knížku.
- **Procvičujeme barvy** – děti dostanou koláč s barevnými výsečmi a košík barevných kolíčků. Vybírají kolíčky z košíku a připínají je podle barvy ke správné barevné výseči.
- **Jak se co dělá** – máme košík s věcmi (lopatka a smetáček, nůžky, hřeben, kartáček na zuby, kartáč, hadr, knížka apod.), které představují různé činnosti. Společně hádáme a zkusíme, jak se co dělá.
- **Ovoce a zelenina, poznáváme barvy** – máme barevné papíry a černobílé obrázky ovoce a zeleniny. Ovoce a zeleninu příkládáme podle barev, povídáme si o tom, jak se vše jmenuje a jak to chutná.
- **Počasí** – lze hrát v kteroukoliv roční dobu. Povídáme si o počasí. Máme připravené obrázky různého počasí (déšť, sluníčko, vítr, mraky, blesky, chumelenice apod.). Povídáme si, co to je za počasí a v kterém období je nejčastější. Na tabuli máme obrázky 4 ročních období a počasí k nim přiřazujeme.

- **Zvířátka a mláděátka** – na tabuli máme připravené kartičky s obrázky hospodářských zvířat (kráva, ovce, koza, kachna, slepice, svině, klisna atd.). Děti po knihovně hledají ztracená mláděátka a přiřazují je do správné rodiny. Povídáme si o tom, jak se konkrétním mláděátkům říká. Můžeme si povídat i o tom, kde žijí nebo čím se živí.

Knihovna Slavoj ve Dvoře Králové nad Labem

Říkanky s pohybem

Vhodné je učení říkanek pro nejmenší děti pomocí rytmizace. Knihovník předřikává básničku po verších, děti po něm každý verš opakuji. Text vyslovujeme podle citu (celé slovo, rozdělené) a podle toho, jak nám vychází rytmus. Při učení buď tleskáme, nebo plácáme rukama do steh.

Aby se k nám rodiče mohli při setkání přidat, napíšeme text básničky na tabuli nebo flipchart. Vhodné je dát text básničky rodičům na konci setkání i domů, aby se k ní mohli s dítětem doma vrátit a pokračovat ve společné rytmizaci a učení. Dítě si také pomocí opakování textu rozšiřuje slovní zásobu a vnímá správný tvar slov.

Městská knihovna Dobříš

Brambora

*Kutálí se ze dvora,
velikánská brambora.
Neviděla, neslyšela,
že už padá závora.
Kam padáš, ty závoro?
Na tebe ty bramboro!
Kdyby tady projel vlak,
byl by z tebe bramborák.¹⁰*

(mlýnek předloktím)
(uděláme velké kolo)
(rukama zakryjeme oči, pak uši)
(naznačíme padající závoru)
(rozhlížíme se s rukou nad očima)
(ukážeme ukazováčkem)
(rukama předvádíme pohyb kol)
(plácnete rukama o sebe)

Když já se vytáhnu

*Když já se vytáhnu,
ke sluníčku dosáhnu.
Když já se skrčím,
do výšky skočím.
Když já si lehnu,
ani se nehnu!*

(stoupneme si na špičky)
(natáhneme ruce ke sluníčku)
(sedneme si do dřepu)
(vyskočíme)
(lehne si)
(ležíme bez pohybu)

Sněhulák

*Sněhulák je panáček,
má na hlavě plecháček.
Místo očí uhlíky
a až dolů knoflíky.
Chodí, chodí bos,
má červený nos.*

Hlava, ramena, kolena...

(ukazujeme rukama a postupně
zrychlujeme)
*Hlava, ramena, kolena, palce,
kolena, palce, kolena, palce,
hlava, ramena, kolena, palce,
oči, uši, pusa, nos.*

10 KRYGIEL, Darina: *Kutálí se ze dvora: říkejte si a cvičte*. 2. vydání. Praha: Albatros, 2019. ISBN 978-80-00-05555-8.

Cililink

Cinky cink, cililink.

Luční zvonek v trávě cinká.

Kdo to ale ještě spinká?

Malá bílá konvalinka.

Cililink. Cinky cink, cinky cink. (doprovázíme cinkáním)

Maminka

Mámo, mámo, maminko,

pousměj se malinko,

já ti dárek nachystám,

kytičku z lásky nasbírám.

Moje milá maminečko,

*záříš jako **sluníčko**,*

Jsi pro mě ta nejlepší,

ze všech nejkrásnější.

Sladkou pusu jako med

pošlu ti ji, mámo, hned.

*Letí, letí, **pusinka**,*

dostane jí maminka.¹¹

Básničky o mamince přednášíme s rytmicí. Po každé sloce najdeme v knihovně schované papírové obrázky – kytičku, sluníčko, pusinku, které společně nalepíme na přáníčko. Děti mohou dolepit nebo dokreslit další obrázky. Vhodná aktivita ke Dni matek. (Námět z Knihovny Slavov v Dvoře Králové nad Labem.)

V noci, v noci, je tma tmoucí,

černá jako vrány.

Zato ráno hned, je náš celý svět,

jako malovaný.

(dáme ruce před oči)

(ruce mávají jako křídly)

(protažení s výskokem)

(rukama malujeme)

Dupy, dupy

Dupy dupy, klapy klapy,

čí jsou tyhle sloní tlapy?

Když ty tlapy zadupou,

třesou celou chalupou.

Zato myšky chodí tiše,

mají tlapky jako z plyše.

Tiše myši, ši, ši, ši,

ať vás kocour neslyší!¹²

Kolotoč

Hola děti, hola, roztočíme kola!

Toč se, toč se, kolotoči,

ať se děti rychle točí,

a pak pomalu se toč,

zastavíme kolotoč.

Raz a dva, raz a dva,

skončila už naše hra.¹³

11 [cit. 2019-10-24]. Dostupné z: www.promaminky.cz/rikadla-abasnicky/svatek-matek-67

12 [cit. 2019-10-25]. Dostupné z: www.predskolaci.cz

13 [cit. 2019-10-25]. Dostupné z: www.predskolaci.cz

Knížky s dalšími tipy říkanek s pohybem

VĚVODOVÁ, Helena. *Cvičení s říkankou pro malé děti*. 2. vydání Brno: Edika, 2019. ISBN 978-80-266-1374-9.

RYŠAVÁ, Jolana, ed. *Žába leze po žebříku: říkejte si a cvičte: [říkadla a rýmy s návodnými texty na podporu cvičení dospělé osoby s dítětem]*. Praha: Albatros, 2014. ISBN 978-80-00-03667-0.

KIŠOVÁ, Hana. *Hrátky s batolátky: povídáme si a cvičíme s dětmi do 4 let*. Vydání druhé. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0892-1.

POSPÍŠILOVÁ, Zuzana a Petra POLÁČKOVÁ. *Pohyb s říkadly pro nejmenší: pro děti od 6 týdnů do 5 let*. Praha: Grada, 2009. Pro rodiče. ISBN 978-80-247-2769-1.

PULKKINEN, Anne. *Pohybové hry a cvičení s miminkem v 1. roce života*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-3483-5.

Osvědčené knihy pro výběr básniček a říkanek

SUCHÁ, Romana. *Šikovné básničky pro kluky a holčičky*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-980-4.

SUCHÁ, Romana. *Veršované rozcvičky pro kluky a holčičky*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0633-0.

SUCHÁ, Romana. *Dovádivé básničky pro kluky a holčičky*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-659-9.

KLIMKOVÁ, Michaela. *Jaro, léto, podzim, zima – s touto knížkou rok je prima: písničky, říkadla, hádanky, pohybové hry, výtvarné náměty, pohádky*. 2. upr. vyd. Kremlín: Powerfield, 2013. ISBN 978-80-260-4058-3.

PTÁČKOVÁ, Jindřiška. *Houpánky a kolébánky: básničky pro nejmenší na každý den*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-802-6204-725.

Společné čtení, pohádka

Měli bychom myslet na to, aby jedním z našich hlavních cílů bylo podporovat u dětí vztah ke knížkám, čtení, pohádkám a příběhům. V každé naší lekci by se proto mělo objevit čtení a práce s knihou. Aby čtení pohádky zaujalo i malé děti, je žádoucí, abychom čtené slovo doprovodili i vizuálně. Např. využijeme scénického čtení, loutek, maňásků, obrázků, skládání příběhu, různých kartiček apod.

I u menších dětí můžeme využívat některé metody kritického myšlení, jako je např. čtení s předvídáním, otevřené otázky.

Příklady pohádek, které lze poutavým způsobem představit dětem

Pohádka o kohoutkovi a slepičce¹⁴ (Městská knihovna Chotěboř)
Čteme dětem pohádku a na jednotlivých „zastaveních“ mají děti možnost získat věci, které jim postupně pomohou zachránit kohoutka:

- ✓ slepička prosí nebe (rozprašovačem jim nastříkáme rosičku, kterou donesou louce),
- ✓ louka jim dá trávu pro kravičku (sesbírají nastříhaný zelený krepový papír),
- ✓ kravička jim dá mléko pro sladovníka (např. krabici od mléka),
- ✓ sladovník jim dá slad pro prasátko (např. ovesné vločky),
- ✓ prasátko jim dá štětiny pro ševce (např. nastříhaná vlna),
- ✓ švec jim dá střevíčky pro švadlenu (obrázky různých bot a děti mohou hledat stejné páry),
- ✓ švadlena jim dá šátek pro studánku (šátek),
- ✓ studánka jim dá vodu pro kohoutka (nosí vodu po lžičkách do druhé misky),
- ✓ za záchranu jim dá slepička zrní (burizonky).

Pomůcky: rozprašovač s vodou, zelený krepový papír, krabice od mléka, ovesné vločky, nastříhaná vlna, obrázky bot různých párů, šátek, miska s vodou jako studánka, prázdná miska, lžičky, burizonky, zalaminované obrázky postav (slepička, kohoutek, švadlena, švec, louka, kráva, prase, nebe, sladovník).

14 MILER, Zdeněk a Alena PEISERTOVÁ. *O kohoutkovi a slepičce*. Vyd. v českém jazyce 2. Praha: Knižní klub, 2013. ISBN 978-80-242-3681-0.

Pohádka o Budulínkovi¹⁵ (Knihovna města Ostravy – pobočka Svinov)
Scénické čtení pohádky *O Budulínkovi*. Děti jsou aktivně zapojovány – pomocí hudebních nástrojů pomáhají osvobodit Budulínka. Zkouší také prolézt norou (tunelem) jako Budulínek.

Pomůcky: postavička Budulínka, kostým lišky, plyšové nebo obrázkové lišky, pytel, hudební nástroje, prolézací pytel.

Copak snídá ponožkovník?¹⁶ (Městská knihovna Hodonín)

Společné čtení z knížky *Copak snídá ponožkovník?* Můžeme také zahrát jako divadélko. Následuje plnění úkolů: třídíme ponožky podle barev, podle velikosti na krátké a dlouhé, na zimní a letní, věšíme ponožky na prádelní šňůru. Využít můžeme i hledání lichožroutů schovaných v knihách a výrobu ponožkové loutky.

O myšce, která se nebála¹⁷ (Knihovna města Ostravy)

Jednoduché scénické a zážitkové čtení. Představíme knihu *O myšce, která se nebála* metodami kritického myšlení (předpovídání děje a charakteru postav). Dětem během příběhu ukazujeme ilustrace. Příběh vyprávíme nejen pomocí textu, ale i vlastních formulací. Do vyprávění zapojujeme kulisy a další rekvizity. Důležitou součástí jsou emoce, o tématu si s dětmi povídáme. Soustředíme se na prožitek, vstřebání dojmů a zpětnou vazbu.

15 PEISERTOVÁ, Alena. *O Budulínkovi: pohádka pro malé čtenáře: jednoduché úkoly a hry*. Praha: Knižní klub, 2014. ISBN 978-80-242-4389-4.

16 CIPROVÁ, Oldřiška. *Copak snídá ponožkovník?: pohádky pod polštářek*. Brno: CPress, 2015. ISBN 978-80-264-0951-9.

17 HORÁČEK, Petr. *O myšce, která se nebála*. Praha: Portál, 2019. ISBN 978-80-262-1469-4.

Kde je ten správný balon?¹⁸ (Městská knihovna Hodonín)

Společné čtení a ukazování v knížce. Postupně zjišťujeme, jaký balón si Míša právě vybral a stejné balóny hledají i děti. Máme podle knihy připraveno (klubíčko vlny, hrášek, globus, bodlinatou rybu, apod.).

Pohádka o pejskovi a kočičce. Jak vařili dort.¹⁹ (Knihovna města Hradce Králové, Knihovna města Olomouce)

Hledáme s dětmi po knihovně poztráčené ingredience: buď obrázkové, nebo reálné.

Poté připravíme velký hrnc, do kterého děti postupně nosí nalezené „pochoutky“.

Knihovna města Dobříš, pohádkové čtení O veliké řepě

Pohádkové čtení – O veliké řepě²⁰ (Městská knihovna Dobříš)

Společně čteme pohádku *O veliké řepě*. Místo některých slov máme připravené obrázky (babička, dědeček, vnučka, pes, kočka, myš, řepa). Když dočteme k danému slovu, zvedneme obrázek a společně s dětmi voláme, co zrovna patří do pohádky.

18 MACUROVÁ, Katarína. *Kde je ten pravý balon?*. Praha: Albatros, 2016. ISBN 978-80-00-04505-4.

19 ČAPEK, Josef. *Povídání o pejskovi a kočičce*. Praha: Fortuna Libri, 2018. ISBN 978-80-7546-121-6.

20 HAVEL, Jiří. *Malovaný svět*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1984. Knižky nejmladších čtenářů.

Pohádka o Koblížkovi²¹ (Knihovna Jana Drdy v Příbrami)

Loutkové zpracování pohádky *O Koblížkovi* s divadélkem Marionetto (didaktické pomůcky).

Po pohádce děti vytváří koblížek ze samotvrdnoucí hmoty nebo modelíny. Použijeme nalepovací oči a větvičky jako ruce, nohy.

Knížky doporučené knihovnami pro přípravu společného čtení

BARUZZI, Agnese. *Pozor na příšerky*. Praha: Dobrovský, 2018. Knihy Omega. ISBN 978-80-7585-178-9.

CENKL, Jakub a Helena HARAŠTOVÁ. *Nebojím se tmy*. Druhé vydání. Praha: Albatros, 2018. ISBN 978-80-00-04750-8.

ČERNOUŠEK, Michal. *Děti a svět pohádek: kouzlo vyprávěného slova*. Praha: Portál, 2019. ISBN 978-80-262-1434-2.

DONALDSON, Julia. *Gruffalo*. Praha, 2017. ISBN 978-80-256-2276-6.

HORÁČEK, Petr. *Nový domek pro myšku*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0139-7.

HUDSKÝ, Petr a Karolína Anna HUDSKÁ. *Telátko popleta*. Praha: Brána, 2014. ISBN 978-80-7243-711-5.

CHIEN CHOW CHINE, Aurélie: *Emil a emoce*. Praha: Albatros, 2018. ISBN 978-80-00-05280-9.

MCBRATNEY, Sam. *Hádej, jak moc tě mám rád!*. Praha: Svojtka & Co., 2018. ISBN 978-80-256-2329-9.

ONDRAŠÍK, Pavel a Táňa ONDRAŠÍKOVÁ. *O prasátku Lojzíkovi*. Havlíčkův Brod: Petrkov, [2015]. ISBN 978-80-87595-51-0.

POTTER, Beatrix. *Dobrodružství králíčka Petra*. 2. vydání. V Praze: Albatros, 2018. ISBN 978-80-00-05023-2.

ROBBERECHT, Thierry. *O vlkovi, který vypadl z knihy*. V Praze: Paseka, 2017. ISBN 978-80-7432-851-0.

ZAHÁLKOVÁ, Marie. *Jak šlo vejce na vandr: pohádka a cvičení = a classic tale and activities*. Praha: Ottovo nakladatelství, 2013. Moje první čtení (Ottovo nakladatelství). ISBN 978-80-7451-349-7.

21 LADOVÁ, Alena a Věra PROVAZNÍKOVÁ. *Pohádka o Koblížkovi*. 2. vydání. Praha: Albatros, 1990. Omalovánky s textem.

Pohyb

Po každé činnosti, která vyžaduje od dětí větší míru soustředěnosti (například čtení pohádky), zařazujeme jednoduché pohybové aktivity. Často k nim lze využít různé psychomotorické pomůcky (barevný padák, různé tunely a prolézačky, pěnové puzzle, pěnové tyče, obruče apod.).

Hrátky s padákem v Knihovně města Hradec Králové

- **Hry s padákem** – rozprostřeme padák, stojíme v kruhu, společně zpíváme *Zlatá brána otevřená* a střídavě děti, nebo maminky s malými dětmi podcházejí pod kruhem.
- **Foukání a chytání bublin** z bublifuku. Foukání bublin (kromě toho, že to je velká zábava) procvičuje lícní svaly, kruhový sval ústní a prohlubuje dech. Ideální logopedická pomůcka.
- **Zlatá brána otevřená, Hra na vlka a ovce, Zajíček v své jamce.**
- **Cvičení** (rozcvička) na hudbu – písničky z pohádek.
- **Cvičení s overbally** – pozvolné procvičování při relaxační hudbě s overbally, soustředíme se především na protažení a přetáčení dítěte. Cvičení lze přizpůsobit věku a schopnostem.
- **Cvičení na gymnastických míčích** – houpání vsedě na míči, houpání na bříšku, houpání v náručí, apod. Celé cvičení probíhá v klidném tempu.
- **Cvičení na gymnastických míčích II.** – při sblížovacím cvičení se maminky rozdělí do dvojic a různými způsoby houpou děti směrem k sobě tak, aby se vždy na malou chvíli děti viděly z blízka a případně se mohly dotknout. Při cvičení můžeme použít různé říkanky na téma houpání: *Houpy, houpy, houpy, kočka snědla kroupy...*
- **Cvičení s padákem I.** – maminky drží zvednutý padák, děti chodí nebo lezou okolo. Na pokyn „pojdte do domečku“ děti vběhnou nebo

vlezou pod padák. *Když je venku velký mráz, hodný domek schová nás. Pojdte děti do domečku, ohřát se jen na chvílečku.*²² Můžeme několikrát zopakovat. Dále můžeme využít stejnou aktivitu jen s jinou říkačkou: *Schovejte se rychle, děti, ježibaba tudy letí. A kde letí? Na koštěti, skryjte hlavy milé děti.*

- **Cvičení s padákem II.** – maminky posadí, nebo položí děti do středu kruhu, drží zvednutý padák a pohybují s ním jako vítr: *Vítr fíčí, silně fouká, až se vlní celá louka. Nesmíte se větru bát, pojdte loukou pobíhat.*²³ Jiná říkačka: *Neposedný větríček, cuchá vlasy holčiček. Pánům nosí klobouky, do pole či do louky.*
- **Hra na vlaštovky** – při jarním setkání si hrajeme na vlaštovky, které se vrátily z teplých krajin. Hraje hudba a my si poletujeme. V okamžiku, kdy přestane hrát hudba, musíme si stoupnout na natažený provaz (drát elektrického vedení). Jakmile začne hudba opět hrát, poletujeme znovu po místnosti.
- **Čáp ztratil čepičku** – říkáme: *Čáp ztratil čepičku, jakou měla barvičku? Měla, měla barvičku...* Ukážeme dětem barevný papír a k tomu řekneme, jakou barvu hledáme. Každý potom musí najít stejnou barvu a chytit se jí.

Knihovna města Hradec Králové, Zajíček v své jamce

22 POSPÍŠILOVÁ, Zuzana a Petra POLÁČKOVÁ. *Pohyb s říkadly pro nejmenší: pro děti od 6 týdnů do 5 let.* Praha: Grada, 2009. Pro rodiče. ISBN 978-80-247-2769-1.

23 Tamtéž.

Zpívání

Hudba a zpívání v raném dětství jsou důležitým prvkem ve vývoji dítěte. Dítě je v tomto období výrazným způsobem zaměřeno na sluch. Sluchové centrum se stále vyvíjí a je důležitým prvkem v komunikaci s okolím. Díky sluchovým vjemům dítě navazuje první komunikační vztah s blízkými osobami, vnímá intonaci řeči, rytmus i melodii. Pokud dítěti v tomto období poskytujeme dostatek hudebních podnětů, vedeme je tím k rychlému hudebnímu rozvoji. Dítě reaguje na hudbu i tělesně, prožívá ji celým tělem. Hudební nástroje jsou v tomto období obzvláště přitažlivé, dítě se nestydí žádného projevu. Hudební dovednosti podporují komunikaci, rozvoj řeči, zlepšují paměť, vedou ke spolupráci a podílejí se na budování sebevědomí. Významnou roli hraje i relaxace a psychika, správné dýchání a správný postoj.²⁴

Hudební okénko by proto mělo být zařazeno i do našich lekcí pro nejmenší čtenáře. Nadšení dětí pro zpívání je opravdu veliké, zvláště když mají k dispozici různé hudební nástroje (Orffovy nástroje). Pokud je knihovna nemá k dispozici, lze spoustu hudebních nástrojů vyrobit i takzvaně „podomácku“. Na internetu jsou návody na výrobu různých rumbakoulí, bubínků, klapáček, hrkátek apod.

Velké plus je, pokud hrajete vy nebo vaši kolegové na nějaký hudební nástroj. Máte tak velkého pomocníka a většinou ke zpěvu nadchnete i rodiče. Doporučujeme zařadit do každé lekce zpívání jedné až dvou písniček s doprovodem (vhodné nástroje jsou ukulele, kytara, flétna, klávesy). Vybírejte jednoduché, melodické písničky a tematicky je zaměřte k celkové náplni lekce. Vhodné jsou písničky, při kterých se mohou děti aktivně pohybovat.

Např. *Pásla ovečky, Až já budu velká, Pec nám spadla, Červený šáteček, Zajíček v své jamce...*

Městská knihovna Dobříš

24 OBROVÁ, Monika. *Hudební vnímání a dovednosti dětí od prenatálního období do předškolního věku*. Brno, 2018. Bakalářská práce. Vedoucí práce Mgr. Daniela Taylor, Ph.D.

Knihovna města Hradce Králové

Když jsem já sloužil – velice vhodná písnička pro společné zpívání. Sloky se opakují, takže si je děti mohou snadno zapamatovat. Písničku děti doprovázejí na Orffovy nástroje. Každé zvířátko, o kterém zpíváme, můžeme mít na zalaminovaném obrázku a připravené na špejli. Tak, jak postupně zpíváme, rozdáváme zvířátka dětem, které je drží a ukazují.

Hra na tělo – velkým zdrojem zábavy pro děti je *Hra na tělo*. Můžeme tleskat nahoře, dole, za zády, pod kolena. Plácáme do stehů nebo do paží. Pohvizdujeme, mlaskáme, luskáme prsty, ťukáme do nafouknutých tváří apod.

Tvoření

Dítě v raném věku tvoření miluje. Nejde zde o výsledný obrázek či dílo, ale o proces tvoření a dotýkání se neobvyklých materiálů. Při tvorbě je dítě spontánní, jedná intuitivně. Postupně do této činnosti zapojuje vlastní fantazii, plánuje dopředu a dokáže si představit konečnou podobu svého výrobku. Důležitá je otevřená atmosféra bez omezování, kdy dítě chválíme a podporujeme jeho představivost, rozvoj jemné motoriky a koordinaci oko – ruka.

Pro menší děti je dobré začínat s technikami, při kterých mohou použít větší formáty, pracovat na zemi velkými štětci, houbou, klaciky, křídou, prstovými barvami. Papír lze mačkat, trhat, lepit, stříhat. Lze na něj používat různá tiskátka z brambor a pryže.

Témata pro jednotlivá roční období

JARO

- **Malujeme, jak venku prší** – zvládnou i menší děti, protože déšť znají. Necháme na dětech, zda chtějí malovat kapky, louže nebo černé mraky.
- **Duha** – děti dostanou na papíře namalovanou duhu. Bramborová tiskátka potom namáčejí do různých barev a razítkují duhu.
- **Klapačka** – výroba korálkových klapáček z děrovaných vařeček.
- **Zajíček** – výroba zajíčka z roličky od toaletního papíru.
- **Jarní vajíčko** – zdobení polystyrenového vajíčka (barvami, samolepkami).
- **Malované vejce** – velká vejce vystřižená ze čtvrtky A3 mohou děti celá pomalovat prstovými barvami.
- **Chundelatá ovečka** – připravíme si namalované ovečky pro všechny děti. Na stolečky připravíme vatou. Děti si ji nalepují na ovečku. Kolem mohou dokreslit trávu nebo kytičky.

32

LÉTO

- **Prázdninový kufr** – tematické letní tvoření. Chystáme se na prázdniny a potřebujeme kufr, abychom si do něj mohli zabalit, co potřebujeme. Kufr vystříhneme ze čtvrtky a připravíme si ho pro každé dítě. Na stolečky připravíme reklamní letáky a staré časopisy. Děti v nich hledají, co by si chtěly do kufru zabalit. Co se jim líbí, mohou vystříhnout nebo vytrhnout a nalepit do kufru.

Městská knihovna Český Těšín

Knihovna Jiřího Mahena Brno

- **Motýl** – pro každé dítě připravíme z papíru vystřiženého motýla. Přehneme ho na půl. Polovinu vybarvíme prstovými barvami a obtiskneme na druhou polovinu. Budeme tak mít obě poloviny motýla stejně barevné.
- **Vějíř** – připravíme si pro každé dítě dvě kolečka o průměru asi 12 cm a špachtli. Obě kolečka si děti vyzdobí. Mohou je pokreslit nebo polepit různými kytičkami, knoflíky apod. Potom se obě kolečka slepí k sobě se špachtlí uprostřed. Vějíř je hotový.

PODZIM

- **Podzimní ježek** – děti si natrou hnědou prstovou barvou ručičku a obtisknou ji na papír. To bude základ pro ježka. Tomu potom nalepíme oči (buď z bílého papíru, nebo nalepovací umělá očka). Prstovými barvami pak natíráme listy a obtiskujeme je na papír.
- **Ovoce a zelenina** – prstovými barvami malujeme omalovánku, na které je mísa s ovocem a zeleninou.
- **Barevné listí** – s barevným listím můžeme vytvářít různé obrázky. Natíráme listy barvami a obtiskáváme je na papír. Můžeme také listy skládat do tvaru zvířátek a lepit na papír. Navlečené na provázek jsou krásnou dekorací.

ZIMA

- **Malujeme, jak venku sněží** – používáme, jen pokud venku opravdu sněží. Můžeme malovat na tmavý papír křídou, voskovkami,

vatovými tyčinkami namočenými do bílé barvy. Tak vytvoří sníš i nejmenší děti.

- **Masopust** – výroba masek z papíru.
- **Výroba Morany** – při prvním jarním setkání můžeme vyhánět zimu (Moranu). Lze ji pojmout trochu netradičně. Tělo Morany můžeme vytvořit z rohlíku, který napíchneme na klacík. Do těla potom napíchneme špejle jako ruce a vlasy. Lihovým fixem domalujeme obličej. Zvládnou to i docela malé děti. Dokážou přitom ještě půl rohlíku zbaštit, takže Morana vypadá ještě strašidelněji.
- **Sněhulák** – papírového sněhuláka si děti mohou polepit vatou, místo uhlíků použijeme knoflíky.

*Knihovna města Hradce Králové,
tvoření sněhuláka*

Další výtvarné aktivity

- **Červený balónek** – lepení natrhaných kousků červeného papíru do tvaru balónku, nakonec přilepíme i provázek.
- **Malování na hudbu** – pouštíme dětem hudební ukázkou (nejlépe veselou, klidnou). Děti malují podle toho, jak vnímají hudbu.
- **Červená řepa** – v návaznosti na pohádkové čtení *O veliké řepě*, můžeme připravit i tematickou dílničku. Na čtvrtku papíru si děti nalepí připravenou nať řepy (nastříhaný zelený krepový papír) a zbytek řepy natisknou pomocí korkového špuntu namočeného v červené barvě.
- **Loutka sovy** – na šablonu sovy nalepujeme natrhané kousky barevného papíru jako peříčka. Poté vystříháme kulaté oči, dokreslíme zorničky a spolu se zobáčkem nalepíme na sovu. Tu přilepíme na špachtli a loutka je hotová.

Nabídka knížek, volná hra dětí, informace pro rodiče

Na každé setkání připravíme pro děti nabídku knížek, které se věnují probíranému tématu, můžeme také představit novinky, nebo naopak velmi oblíbené tituly.

V závěrečné části programu nabídneme dětem volnou zábavu, hru a samostatné prohlížení knížek. Rodičům můžeme představit novinky

Knihovna venku. Den rodiny v Jiráskových sadech, jednoduché úkoly a nabídka knížek pro nejmenší návštěvníky. Knihovna města Hradce Králové

z našeho fondu, různé didaktické a vzdělávací pomůcky, předat jim informace o dalších setkáních a akcích knihovny. I tato neformální část má velký význam a je nedílnou součástí celého setkání. Dětem umožňuje přivykat si na prostředí knihovny vlastním tempem a dobře se v něm zorientovat. S rodiči můžeme tímto způsobem navázat osobnější vztah (především ve větších knihovnách, kde je prostředí anonymnější).

Když jsem procházela poskytnuté programy a nápady, zaujalo mě také, jak různé knihovny nazývají své malé čtenáře, jak nazývají svá setkání nebo roztomilé maskoty, jež na děti pokaždé čekají a provázejí je pořadem. Přesvědčte se sami.

Setkání: Pohádkohraní (Chotěboř), Knižní Prcek (Milevsko), Klub Čítálek (Slaný), Putování za Pohádkou (Olomouc), Škvrnata a batolata do knihovny natotata (Hodonín), Klubík Rybička (Hradec Králové, dětské oddělení U Velryby), Knihomrně (Dobříš), Kulíšek (Stará Bělá)

Maskot: Skřítek Knihovníček (Chotěboř), Chrochtík (Slaný), Knihovniček (maňásek ze Dvora Králové), Velryba Bára (velryba se jmenuje po paní ředitelce, Hradec Králové)

Malí čtenáři: Batolátka, Škvrňátka (Brno-Bystrc), Lumpíci (Chodov), Prďousci (Třebíč).

Ze všech názvů je vidět, že knihovny na své nejmenší myslí nejen se zájmem, ale i láskou. Možná zde najdete inspiraci pro název vašeho klubíku, vašich setkávání. A možná naopak ty vaše budou inspirovat ostatní. Neváhejte je sdílet! Sdílení je přece naší největší devizou.

Městská knihovna Mělvsko, nabídka knížek pro společné čtení rodičů a nejmenších čtenářů

Městská knihovna Kopřivnice

Scénáře programů

Knihovna města Ostravy – Stará Bělá

Zvířátka za vrátky

Délka programu: 60 minut

Tvůrce programu: Pavla Řehová

Cíl: Společné setkávání, dítě rozezná domácí zvířata a zvířata ze ZOO, dítě doprovází jednoduché písničky na Orffovy nástroje, dítě dokáže pracovat s lepidlem a vatou – vytvoří jednoduchý obrázek husy.

Struktura lekce:

- **Přivítání** – pozdrav a přivítání v knihovně, společná říkačka *Dobry den*.
- **Rozcvička** – společně si zacvičíme na veselou říkačku *Rozcvička a Nevídáno, neslycháno*.
- **Čtení** – čtení z knížky od Petra Horáčka – *Husa Líza*. V průběhu čtení napodobujeme pohybem zvířata. Kniha sama vybízí k nápodobě. Dětem ukazujeme obrázky, podle kterých hádají zvířata a zkoušejí předvádět zvuky.
- **Říkačky** – společná rytmizace básniček *Mraveneček, Vrabec, Čtyři kořata, Myška tanečnice*²⁵
- **Hledání zvířátek** – děti dostanou dílek skládačky, na kterém je jeden ze zvířecích rodičů a kousek mláděte. Úkolem je najít druhou půlku a poznat zvířátko. (Chytré pexeso – Zvířecí rodina od Albi). Poté děti dostanou další obrázky zvířátek a rozdělují je: která zvířata patří do domácnosti, na statek, do lesa a do ZOO.
- **Zpívání** – s využitím Orffových nástrojů společně zpíváme písničky, ve kterých vystupují zvířátka. *Skákal pes, Kočka leze dírou, Já mám koně, Běží liška k Táboru, Pásla ovečky* apod.
- **Nabídka knížek** – dětem i rodičům připravíme tematické knížky o zvířátkách (např. *Ti otravní králíci, Jak se máš, Eliško?, Zubr si hledá hnízdo, Lev a ptáček, Papuchalk Petr, Nový domek pro myšku, Husa Líza a vánoční hvězda...*).
- **Tvoření** – z bílé čtvrtky vystříháme pro každého husu. Děti si husu polepí kousky vaty a nalepí na barevný papír. Do spodní části obrázku

25 KRYGIEL, Darina. *Kutálí se ze dvora: říkejte si a cvičte*. 2. vydání. Praha: Albatros, 2019. ISBN 978-80-00-05555-8.

nalepí nastříhané proužky zeleného papíru (trávy). Nakonec vybarví zobák, nohy a dolepi očičko nebo korálek.

➤ **Závěr, rozloučení** – společně se naučíme básničku – *Zamykám les.*²⁶

Dobry den

*Dobry den, dobry den,
to je ale krásny den.
Ruce máme na mávání,
nohy zase na dupání.
Dobry den, dobry den,
dneska si to užijem!*

Nevidáno, neslycháno

*Nevidáno, neslycháno,
brouček cvičí každé ráno.
Nejdřív nohy protahuje,
do výšky se natahuje.
Potom ještě dřepy dělá,
on je pilný jako včela.*²⁷

Mraveneček

*Každé ráno na kopeček,
běží malý mraveneček.
Vyjdi, vyjdi, sluníčko,
pošimrej mě na líčko.
I ty malý popleto,
musíš počkat na léto.*

Vrabec

*Tip, tip, tip,
vrabec vrabce štíp.
Poprali se na keřičku,
vytrhli si po peřičku.
Tip, tip, tip,
vrabec vrabce štíp.*

Rozcvička

*Kdo si dělá rozcvičku,
ten je zdravý jako rybka,
ten má dobrou kondičku,
nesklátí ho žádná chřipka.*²⁸

26 DUDEK, Adolf. *Zlatá kniha říkadel*. Ostrava: Librex, 2005. ISBN 80-722-8498-3.

27 [online]. [cit. 2019-10-24]. Dostupné z: Predskolaci.cz

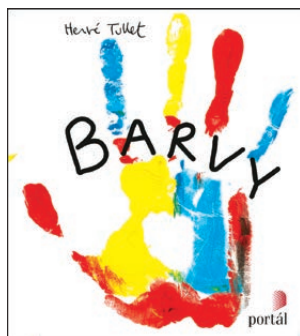
28 SUCHÁ, Romana. *Veršované rozcvičky pro kluky a holčičky*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0633-0.

Čtyři kořata

Bumtarata na vrata,
máme čtyři kořata.
První mňouká,
druhé přede,
třetí hajat nedovede.
A to čtvrté prská,
ocáskem si mrská.

Zamykám les

Zamykám, zamykám les,
aby sem nikdo nevlez,
ani kočka, ani pes.
Vleze-li sem bába,
ať je z ní žába.
Vleze-li sem dědek,
ať je z něj dudek.
Vleze-li sem panna,
ať je z ní srna.
Vleze-li sem mládenec,
ať je z něj mravenec.

Pomůcky: Orffovy nástroje, Chytré pexeso (Zvířecí rodina), obrázky zvířat a obrázky prostředí, ve kterém žijí, čtvrtky bílé, barevné papíry, lepidla, nůžky, zelený papír, pastelky, voskovky, korálek nebo nalepovací oči, vata.

Městská knihovna v Třebíči

Moje tělo – Dvě ruce, dvě nohy, kdo je to?

Délka programu: 90–120 minut

Tvůrce programu: Veronika Kvapilová

Cíl: Dítě se seznámí s lidským tělem, dítě se seznámí s knihami na téma lidské tělo, rodič získá informace od dětského lékaře na téma, které ho zajímá.

Struktura lekce:

- **Přivítání** v knihovně v lékařském plášti nebo v obvazech.
- **Říkačky s pohybem.** Učíme se části těla pomocí básniček. Mimin-ko je u dospělého, jenž spolu s dítětem ukazuje zmiňované části těla. Větší děti ukazují vše samostatně.

- **Představení knížek** s tematikou lidského těla a zdraví. Vybíráme knížky pro nejmenší a lepoprela.
- **Hrajeme si** na plyšákovou nemocnici. Léčíme a obvazujeme plyšáky nebo panenky.
- **Písnička s pohybem.** Společně zpíváme a k tomu cvičíme podle textu.
- **Beseda** s lékařem nebo dětskou zdravotní sestrou na témata dle zájmu rodičů (dětské nemoci, očkování, vývoj dítěte).

Každý mě má rád

*Kde je ouško? Kde je brada?
Maminka tě má moc ráda!
Kde je břicho, paleček?
Má tě rád i dědeček!
Kde je hlava, patička?
Má tě ráda babička!
Kde je pusa, nosíček?
Má tě rád i tatíček!
Kde jsou ruce, očička?
Má tě ráda tetička!
Umíš části těla znát?
Strýček tě má taky rád!²⁹*

Šikovné dlaně

*Podívejte na ně,
na šikovné dlaně.
Pohládí, poprosí.
Mámě tašky odnáší.
Zatleskají, zamávají,
navzájem si pomáhají.*

Kukadýlka, očička

*Kukadýlka očička,
má je každá holčička.
Má je každý kluk,
Kuky, kuky, kuk!³⁰*

Jedno čelo, oči dvě

*Jedno čelo, oči dvě,
nosík patří mezi ně.
Zdravé tváře, dvoje uši,
klukovi i holce sluší.
Brada, pusa, spousta vlasů,
pochvalme tu dětskou krásu.*

Můžete do své knihovny pozvat i *Nemocnici pro medvídky*, kterou pro děti připravují studenti medicíny. Více na: www.ifmsa.cz/verejnost/projekty/tbh/

Pomůcky: Bílý plášť, obvazy, plyšáky, panenky, knihy na téma lidské tělo a zdraví.

29 POSPÍŠILOVÁ, Z.: pozn. 22

30 KIŠOVÁ, Hana. *Hrátky s batolátky: povídáme si a cvičíme s dětmi do 4 let*. Vydání druhé. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0892-1.

Návyky

Délka programu: 30 minut

Tvůrce programu: Kateřina Šildrová

Cíl: Společné setkávání, dítě je motivováno ke správným pracovním návykům, procvičí si jemnou motoriku, upevní návyky správného čištění zubů.

Struktura lekce:

- **Přivítání, pozdrav** – děti i rodiče si sednou do kruhu, knihovnice předříkává pohybovou říkanku (je vhodné mít říkanku napsanou třeba na tabuli, nebo flipchartu, aby se mohli připojit i rodiče) a předvádí, co mají všichni dělat. Větší děti se snaží zapojit, menším pomáhají rodiče, vše je na dobrovolnosti.

Nahoru si ruce dáme, (zvedneme ruce nad hlavu)

potom s nimi zamáváme, (máváme nad hlavou)

na ramena, na hlavu, (pokládáme ruce na ramena a na hlavu)

dáme ruce dozadu. (schováme ruce za záda)

Každá ruka má prstíčky, (ruce před sebe a hýbeme prstíčky)

schováme je do pěstičky, (uděláme pěstičky)

buchy, buchy na vrátka, (pěstičkami o sebe zaboucháme)

to je pěkná pohádka. (opíšeme kolem sebe kruh a zatleskáme)

- **Evokace k tématu návyky** – povídání o tom, co nás dnes čeká. Máme s sebou malého králíčka (maňáska) a je to pěkný lenoch. Vůbec neví, kdy se co dělá. Například neví, co má dělat, když ráno vstane. Poradíte mu? Společně s dětmi povídáme o tom, co se dělá ráno po probuzení.
- **Čtení pohádky s prstovým maňáskem** – spolu s maňáskem čteme pohádku a za pomoci otevřených otázek se ptáme, jak by mohl příběh pokračovat, co by mohl udělat králíček, co by udělaly děti apod.

NANOU a Mymi DOINET. *Pojďte s námi za králíčky*. Praha: Albatros, 2004. ISBN 80-000-1442-4. Ukázka z kapitoly *Zdendovi se nechce z postele*. Při čtení používáme maňáska a ukazujeme si ilustrace z knihy.

Kdo se to schoulil do klubíčka? To je náš Zdenda. Koukejme na králíčka! Trochu pootevře oči a hned zase pevně semkne víčka. Jeho

sestra Zuzanka za ním přišla do ložnice: „Je osm. Vstávej lenochu. Otvírám okenice!“ Zdenda jí svoji deku nechce dát: „Zatáhni závěsy, já chci ještě spát!“ Zdenda si ještě hodinku schrupne a teď něco honem k snídani slupne.

Co by si mohl dát Zdenda k snídani? Co snídáte vy?

„Hmm, voní tu vdolečky a bílá káva – nebo se snad kafičko dává?“
Je pozdě! Nezbyly už žádné vdolečky, Zuzka mu nechala na stole jen drobečky! Zdendova maminka svým očím nevěří. Radši zůstala stát hned u dveří: „Takový nepořádek, uklid' to do oběda! V takovém cirkusu se ani bydlet nedá!“

Zdenda si hraje dál – je totiž líný tuze. Jenže už brzy ho to bude mrzet!

Co se může stát, když nebude mít Zdenda v pokojíčku uklizeno?

Nemůže totiž najít koleje a vlak. Jsou pod postelí, v botníku, nebo je strčil pod vřesák? Odpoledne jde Zdenka s dědečkem do obchodu: „Musíme koupit...“

Co by mohli nakupovat?

„Hrozinky, špagety, vodu a suchary, kukuřičné vločky a ještě bramborové nočky.“

Co nakupujete v obchodě vy? Co se s nákupem dělá doma?

Tady čtenou ukázkou ukončíme, v případě starších dětí můžeme pokračovat až do konce pohádky a v průběhu můžeme dávat dětem další otevřené otázky podle uvážení.

Dědeček nese věci do košíku. „Kdepak jsi, Zdendo, pomocníku?“
Zdenda mu ale neodpoví, hraje si na miminko a v košíku si hová.
Levá, pravá, levá, pravá. Lenoší po schodech nechodí. Zdenda jede výtahem. Výtah leze jako šnek, Zuzka běží po schodech. Letí jako střela, jako rána z děla. První jako vždycky domů doletěla.
Rodiče jdou večer do kina. A králíci zůstanou doma sami? Ale co vás nemá! Přišla je hlídat Ema, paní na hlídání. Ema a Zuzka si spolu hrají na čarodějnici a na vílu. Ty se mají! A Zdenda? Ten nenápadně zmizí, pustí si pohádku v televizi. Zdenda však brzy odhalí, že pohádku už jednou dávali. A tak se rozhodne, že holky postraší! „Hú, hú, jsem děsný duch v bílém rubáši!“
Ema volá: „Nech si to staré prostěradlo, zahraju si radši na divadlo! Každý se naučí svoji roli, nikomu lenošit nedovolím!“ Snaž se, Zdendo, žádné lenošení. Bude tě to bavit, nic to není. Když přijdou rodiče, všechno je jiné, u krbu sedí strašidlo, už není líné. Vedle něj víla s čarodějnici. Vesele oheň v krbu praská. Sepsali hru „Čarodějná cháska“!

- **Procvičení jemné motoriky** – aktivita s obaly od vajíček. Děti mají za úkol do prázdných obalů od vajíček, které mají uprostřed dírky, zasouvat vatové tyčinky. Udělají si „ježka“.
- **Závěr – společná říkanka** – společně s pomocí rytmizace se naučíme básničku na čištění zoubků, kterou si děti vytištěnou odnesou i domů.

Čištění zoubků

Čistím zoubky řízy, řízy,
ať jsou bílé jako břízy.
Čistím zoubky říz a říz,
ať jsou bílé jako sníh.
Vlevo, vpravo, vpředu, vzadu,
horní a pak dolní řadu.
Čistím zoubky říz a říz,
ať má každý radost z nich.³¹

Ukaž zoubky

Ukaž zoubky broučínku,
budem čistit trošinku.
Pošmidlám je zprava, zleva,
zoubečkům to vůbec neva.
Z pasty dělám bublání,
to červíčky vyhání.
Na kartáčku štětiny,
napění nám bubliny.
Propíchnu je šmidly, šmidly,
aby z pusy nevylítly.
Vypláchni si pusinku,
NEPOPLIVEJ MAMINKU!³²

Např. na: <http://www.vyrobenoprodeti.cz/detska-hracka-manasci-na-ruku-26-32-cm/>

Pomůcky: Maňásek nebo plyšák králíčka, obaly od vajíček, vatové tyčinky.

31 [cit. 2019-10-25]. Dostupné z: www.sikovny-cvrcek.cz/rikanky-k-cisteni-zoubku

32 [cit. 2019-10-25]. Dostupné z: www.sikovny-cvrcek.cz/rikanky-k-cisteni-zoubku

Workshop – Tvorba leporela

Délka programu: 120 minut

Tvůrce programu: Tereza Kleinová

Cíl: Společné setkávání, rodič se naučí, jak svému dítěti vytvořit osobní knihu, dítě do leporela vytvoří různými technikami barevné pozadí.

Struktura lekce:

Příprava workshopu – tématem workshopu je společná výroba leporela rodičů a dětí. Jak je vidět na fotografiích, vzniknou nádherné knížky, které jsou památkou rodičům i dětem. Na tuto tvořící dílnu je potřeba dopředu připravit výtvarný materiál a informovat rodiče, aby si přinesli dostatek fotografií. Je dobré rodiče upozornit, že do knížky nebudou použity originály fotografií, ale jen jejich kopie, které si budou moci připravit v knihovně. Na tvorbě leporela se podílí také samo dítě, ale jen určitou částí. Bylo by možná dobré o tom rodiče informovat, pokud by měli možnost, aby přišli na dílničku dva dospělí. Jeden by se mohl věnovat dítěti v době, kdy bude ten druhý zabraný do tvorby leporela.

44

➤ **Postup práce**

1. Ukázka leporela a vysvětlení postupu práce.
2. Okopírujeme, vystříhneme a připravíme fotografie.
3. Tvoříme s dětmi obrázky (obtisknuté ručičky, nožičky, další nakreslené obrázky od dětí).
4. Technika koláže – vrstvíme fotografie, obrázky a další detaily na papíry – vznikají esteticky zajímavé kompozice.
5. Technika asambláže – kombinujeme a vrstvíme fotografie na látku.
6. Koláž doplníme o texty nebo drobné kresby, oblíbené básničky, písničky apod.
7. Dokončíme a nalepíme materiály na čtvrtku.
8. Okopírujeme čtvrtky a upravíme do formátu 14 x 24 cm.
9. Nalepíme připravené obrázky na kartony a natřeme lepidlem po celé délce.
10. Spojíme kartony kobercovou lepenkou tak, aby měly mezi sebou cca 0,5 cm rozestup.

➤ **Leporelo a rodinná památka jsou na světě!**

Pomůcky: Kartony na knižní vazbu o rozměrech 14 x 24 cm (na 1 leporelo 4 kartony), lepidla, čtvrtky A4, barevné papíry, dekorované balicí

papíry, vzorované látky, prstové barvy pro děti, nůžky, psací a kreslicí potřeby, barevné kobercové lepenky, různé samolepky apod.

Ukázka leporel, Severočeská vědecká knihovna v Ústí nad Labem, autor fotografií David Kolečka

Městská knihovna Sedlčany

Pip a Pipa jsou kamarádi

Délka programu: 45 minut

Tvůrce programu: Jana Roškotová

Cíl: Společné setkávání, dítě získá pozitivní vztah ke knihám, naslouchá čtenému a mluvenému slovu, respektuje názor druhého, dítě pracuje ve skupině i samostatně, seznámí se s životem králíků.

Struktura lekce:

- **Přivítání v knihovně** – děti vítá knihovnice převlečená za králíka Pipa. Představí knihy *Pip a Pipa*, *Koloběžka* a *Pip a Pipa*, *Loužička*.

Knihovnice (Pip): „Dobrý den, milé děti, jmenuji se Pip a ze všeho nejraději si hraji s králíky. Jenže tady vidím jen samé dospěléky a děti. Ještě že umím čarovat. Řeknu zaklínadlo a vy se všichni proměníte v králíky. Tak pozor!“

„Čáry, máry fuk, holka nebo kluk! Králík nebo králičice, ať králíků zde máme více!“

(rodiče a děti si nasadí na hlavu vyrobené králičí uši)

„To se nám to povedlo, musíme se za to pochválit.“ *(chválíme se a prohlížíme navzájem)*

- **Společný nácvik říkadla** – text básničky navádí k doprovodným pohybům.

Ukazovací říkadlo – ŠIKULA

*Já jsem malý šikula,
a ne žádný bambula.*

*Nohy přinožím,
ruce připažím,
bříško pohladím,
záda narovnáám,
ramínka si pošimrám
a už se krásně usmívám!*

46

- Knihovnice (Pip) volá na králičí maminku (může to být další knihovnice nebo předem domluvená maminka), že si teď s králičími kamarády budou hrát.
- **Pohybová aktivita** – všichni se rozmístí po prostoru a sednou si na bobek. Knihovnice spolu s rodiči říká básničku. Prochází zároveň mezi dětmi a po doznění říkanky si někoho vybere a ten se připojí dozadu. Postupně vzniká dlouhý had, který se zatočí do kruhu.

Králíci na poli

*Na poli jsou hlávky zelí,
za každou z nich ušák sedí.
Hledej nás, hledej nás,
kterého si vyhledáš?*

Společné zpívání – zůstáváme stát v kruhu a společně zpíváme písničku Jana Vodňanského *Jak mi dupou králíci*. Všichni na místě pochodují do rytmu.

Jak mi dupou králíci

*Ptáš se, jak mi dupou králíci,
skvěle, pojd' si poslechnout.*

*Sevrně v trojstupu,
obcházejí chalupu.*

*Smělý úsměv na líci,
tak mi dupou králíci.*

*Ptáš se, jak mi dupou králíci,
skvěle, pojd' si poslechnout.*

*Stejný krok, stejný fous,
každý láskou by tě kous.*

*V očích žár a pevný cíl,
tak mi dupou králíci.*

Společné čtení – následuje čtení z knížky *Pip a Pipa. Loužička*.

- Pip jde na návštěvu k myšce Pipě (maňásek) a ta se dětem představí: „Ahoj děti, já jsem Pipa a kamarádím se s Pipem a ze všeho nejraději si hraju. Mám ráda stavění hradu z kostek. Taky rády stavíte?“
- **Aktivita č. 1** – z připravených kostek zkusí děti postavit stavby podle svých možností. K tomu můžeme malé zedníky povzbudit básničkou a tleskáním.

*Máme kostek dost a dost,
postavíme velký most.
Olda staví nádraží,
Jirka auta s garáží.
Jana domek pro panenku,
se záclonkou na okénku.
Máme kostek dost a dost,
stavíme si pro radost.*

Po skončení stavebních prací se všichni společně pochválíme a pohladíme. Můžeme opět použít ukazovací říkadlo – ŠIKULA. Děti mohou za pěkné stavby získat žetonek s obrázkem králíka.

Následuje další úkol.

- **Aktivita č. 2** – máme připravené krabice s plyšáky, kteří jsou uvázaní na provázku. Děti táhnou své „vozičky“ určenou dráhou. Každé z dětí, které splní úkol, dostane další žetonek s obrázkem králíka. „Výlet se plyšákům určitě líbil a my se můžeme opět pochválit. Třeba společně ukazovacím říkadlem – ŠIKULA.“

Knihovnice (Pip): „Představte si, že mám také v knihovně koloběžku. Chce se někdo projet? Můžete to zkusit a za statečnost získáváte další žetonek s obrázkem králíka.“ Knihovnice a rodiče pomohou při jízdě malým dětem. Společně se také naučíme další básničku.

Koloběžka

*Z kopečka i do kopečka,
veze mě má koloběžka.
Vždyť to říkám,
jde to hned.
Stačí se jen odrážet.*

- **Pohyb** – Pipa: „Když jste všichni tak šikovní, co kdybychom si společně zatancovali?“ Tancujeme na pohybovou písničku Míši Růžičkové *Myši*.

Myši

*Na naší chalupě měly myši tancovačku,
rozkousaly kliku u dveří.
Ve spíži potají, postavily prolézačku,
koukni se, když mi nevěříš.
Špagety, kolínka, všude myší hovínka,
zmizely fazole i hrách.
Polívky z pytlíku, taky párek v rohlíku,
zubní pastu mají na packách.
Všechny myši z okolí, ty by daly cokoliv,
kdyby někdo řekl, pojďte dál, bude bál.
Zatím venku čekají, lístky na bál nemají,
myšák s myškou na trumpetu hrál.*

Knihovnice (Pip): „Myši zpívaly o prolézačce. I my v knihovně máme jednu opravdovou. Kdo zvládne prolézt látkovým tunelem, dostane opět žetonek s obrázkem králíka.“

Všimneme si, že na zemi jsou nějaké loužičky. Pipa: „Pipe, my jsme si tu hráli a někdo tady zapomněl na čůrání. Taky se vám to děti někdy stalo jako Pipovi? To se stalo někdy každému. Kdo to ale uklidí?“

Knihovnice (Pip): „Na statečné hrdiny, kteří dojdou loužičky utřít, čekají žetony s obrázkem králíka.“

- **Aktivita č. 3** – děti dostanou připravené hadříky a dojdou utřít loužičky. Získávají žetonek.
- **Písnička** – děti se pěkně uvelebí u svých rodičů a pustíme, nebo si zapíváme písničku.

Zajíci

*Podzimní bílá mlha válí se na mechu,
myslivci vstali už ráno.*

*Zajíci zalezli a nechce se jim z pelechu,
neboť se chtějí dožít Vánoc.*

*Vzduchem zní famfára tramtárá rá rá rá,
po poli kráčejí střelci.*

*Já se svou kytarou zpívám písničku prastarou,
o tom, že malí budou velcí,
o tom, že malí budou velcí.*

- **Závěr** – Knihovnice (Pip): „A nyní na vás, milí králíci, čeká odměna. Každý váš získaný žetonek můžete vyměnit za pochoutku, kterou mají králíci nejraději. Víte, která to je? No přece mrkev!“

Pomůcky: papírové králíčí uši na gumičce pro každého, dvě krabice s plyšáky, 4 stoličky, látkový tunel, koloběžka, kýbl s trochou vody, hadr, texty písniček a básniček napsané na flipchartu velkým písmem, mrkev, kostky.

Použitá literatura, informační zdroje, prameny:

SCHEFFLER, Axel. *Pip a Pipa. Loužička*. Praha: Svojtka & Co, 2018. ISBN 978-80-256-2445-6.

SCHEFFLER, Axel. *Pip a Pipa. Koloběžka*. Praha: Svojtka & Co, 2018. ISBN 978-80-256-2446-3.

SYROVÁTKA, Oldřich. *Co děláme ve školce*. Praha: Albatros, 2008. ISBN 978-80-00-02068-6.

Použitá říkadla, básničky a písničky jsou upravené, někdy zkrácené tak, aby odpovídaly věku dětí, pro které je program určen.

Městská knihovna Sedlčany, program Pip a Pipa

Městská knihovna Sedlčany

Jak kocourek Šedík roste

Délka programu: 45 minut

Tvůrce programu: Jana Roškotová

Cíl: Společné setkávání, dítě získá pozitivní vztah ke knihám, naslouchá čtenému a mluvenému slovu, dítě rozvíjí manuální zručnost, zjistí co je pekárna, že kočky mají koťátka a loví myši.

Struktura lekce:

- **Přivítání** v knihovně, představení knihy *Šedík a Bubi* od spisovatelky Ester Staré.
- Čtení příběhu – děti se pohodlně usadí a čteme z knížky od začátku. Po přečtení ukázky dáváme dětem jednoduché otázky.

Otázky po čtení:

Kde se bude příběh odehrávat?

Co se vyrábí v pekárně?

Co můžeme v pekárně cítit?

Co můžeme v pekárně slyšet?

Koho můžeme v pekárně vidět?

- **Pokračujeme ve vyprávění** – *V pekárně bydlel pan pekař se svou rodinou a s ním jeho kočka Míla a té se měla každou chvíli narodit koťata. Kočka Míla ležela ve své ošatce a čekala. Byla jí dlouhá chvíle, ale pořád nic. Musíme zavřít všichni oči, třeba se to pak Mile povede. Zavřeme všichni oči a mezi děti pošleme první bambuli (kotě).*

A jéje, na svět přišel Fousek a je celý mourovatý, chcete si ho pohladit? A když ještě zavřeme oči, třeba se narodí další koťátko. Znovu zavřeme oči a kutálíme druhou bambuli (kotě) směrem k dětem.

Jééé, ono to funguje, máme tady druhé kotě – jmenuje se Lap. Je hezky zrzavé. Chcete si ho pohladit? Na třetí kotě Míla čekala a čekala...tak honem zavřeme všichni oči.

Všichni zavřou oči a vyndáme schovaného maňáska Šedíka.

Míle se tedy narodilo třetí kotě a jmenuje se Šedík. Chcete si ho zase pohladit?

Děti hladí maňáska.

Míla je tak šťastná! Narodila se jí tři krásná, zdravá koťátka. Má takovou radost, že si ze samého štěstí prospěvuje. Zkusíme to také?

- **Písnička s pohybem** – zpíváme a podle pokynů přidáme tleskání, postupně do textu vkládáme další varianty pohybu (dupání, mávání, mlaskání, kývání hlavou apod.).

Jestli šťastný jsi a víš to, zatleskej! (dvakrát zatleskáme)

Jestli šťastný jsi a víš to, zatleskej!

Že jsi šťastný, dobře víš to, nám všem povíš to.

Že jsi šťastný, tak si s námi zatleskej!

- **Pokračujeme ve vyprávění** – *V pekárně se rozmnožily myši. Snad proto, že tam bylo teplo a útulno. Pěkně se jim tam bydlelo.*

Úkol: Děti si s pomocí rodičů nakreslí myšku. Každý si pak vezme myšku do ruky, procházíme se po knihovně a učíme se říkadlo.

Myši říkadlo

Myši chodí tuze tiše,

mají nožky jako z plyše,

Tiše myši ši, ši, ši,

ať nás kočky neslyší.

Povídáme i o pekárně, že se v ní rozmnožily myši a že by je měla vycytat kočka Míla s koťaty. Koťata se ale honí po pekárně a na myši nemyslí. V kruhu se chytíme za ruce, maminky s malými dětmi v náručí tancují uprostřed, a zpíváme písničku.

Kočičí

Kdo a kdo a kdo to je, kdo si zuby brouší,

kdo si nedá pokoje, všude strká vousy.

Či a či a či, či, či, jsou to kluci kočičí.

Zapište si za uši a vy to dobře víte,

že nikomu nesluší uši neumyté.

My je myjem každý den, ušmudlanci z kola ven,

my je myjem každý den, ušmudlanci z kola ven.

- **Pokračování v pekárně** – knihovnice (pekař) hubuje koťatům, že nechytají myši.

Úkol: Rodiče s dětmi dostanou ruličku od toaletního papíru, provázek a malý kousek barevného papíru. Papír poskládají a zavážou provázkem (udělají myšku na provázku, která bude prolézat komínem – ruličkou). Komín si mohou pomalovat. Přitom se naučíme básničku:

Myš v ponožce

Do ponožky vlezla myš,

podívej se, uvidíš!

Spí v ponožce celý den,

vyžeň, kočko, myšku ven.

Večer se kotata vrátila do pelíšku ke kočce Míle, ale ta tam nebyla. Na podlaze byl jenom nechaný vzkaz. Co na něm bylo napsáno, přečte někdo z rodičů:

Budu nějaký čas pryč, dejte na sebe pozor!

Kdo takový vzkaz napsal a co může znamenat?

- **Pokračování vyprávění** – Lap a Fous spokojeně usnuli, ale Šedíkovi bylo smutno, rozhodl se, že půjde maminku Mílu hledat. Odvážil se proto i na půdu.

Pomocí obrázků děti vypráví, co Šedík dělal na půdě.

Čepice: „Bu, bu, bu, bu, kdo to tady vyvádí?“

Šedík: „Já hledám maminku Mílu, kdo jsi ty?“

Bubi: „Jsem zapomenutá čepice, je mi smutno, můžeme spolu kamarádit, jestli chceš. Ale nejdřív musíš domluvit myším z pekárny, aby se odstěhovaly pryč. Je jich tu nějak moc a já mám strach, že mi rozkoušou vlnu na čepici, to by byla škoda.“

Šedík: „Ale já jsem jen malé kotě a chytat myši neumím. Ale ty umíš dobře strašit, co kdybychom ty myši vystrašili? Ony se budou bát a odstěhují se. To bude mít radost i pekař!“

Bubi: „Tak dobrá, já to zkusím. Zkusíte děti strašit s námi?“

- **Písnička** – společně si zazpíváme písničku od Miši Růžičkové (refrén zpíváme před a po každé sloce).

Čertí šaráda

*Bu, bu, bu. Bu, bu, bu,
jednou tam a dvakrát tu.*

*Bu, bu, bu. Bu, bu, bu,
zpívej čertí šarádu.*

1. *Tancování to je naše, teplý oheň vaří kaše.
Co bude dnes k večeři, voláme už od dveří.*
2. *Čertí bába, čertí děda, neví co je abeceda.
Ten kdo umí číst a psát, může s námi tancovat.*

- **Pohybová aktivita** – hrajeme si s dětmi na myšky, které se bojí a utíkají z myší díry ven. S dětmi prolézáme obručí.
- **Hra v roli** – další kolegyně, nebo maminka, sehraje krátkou scénku. Najde čepici na zemi a sebere jí.
„Jéé, to je ale pěkná čepice a válí se tady chudák na zemi před pekárnou. Ta by mi určitě moc slušela a v zimě mi v ní bude i teploučko.“
Nasadí si čepici na hlavu. „A ještě ke všemu mi moc sluší.“
- **Závěr** – „Nyní už víme, jak to dopadlo s čepicí Bubi. Našla novou majitelku a už jí nebude na půdě smutno. Podívá se i do světa a na hory. Ale co se stalo s Šedíkem a jeho sourozenci?“

Dočteme dětem závěr knihy a ukážeme jim obrázky. Děti si domů odnáší myšku na provázku s komínem (papírovou ruličkou).

Pomůcky: papíry A5, tužky, ruličky od toaletního papíru, provázky, nůžky, zbytky barevných papírů, ošátka, 2 velké bambule z vlny (kočata), obruč, čepice Bubi (velký kulich), plyšák kočky Mily, maňásek kocourka Šedíka, obrázky z půdy, texty písniček a básniček napsané na tabuli (popř. flipchartu).

Použitá literatura, informační zdroje, prameny:

STARÁ, Ester. *Šedík a Bubi*. Praha: Euromedia, 2018. Pikola (Euromedia). ISBN 978-80-7549-597-6.

KIŠOVÁ, Hana. *Hrátky s batolátky: povídáme si a cvičíme s dětmi do 4 let*. Vydání druhé. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0892-1.

Městská knihovna Sedlčany, ukázka z programu Jak kocourek Šedík rosl.

Městská knihovna Dobříš

Jaro – pohádky a básničky

Délka programu: 30–60 minut

Tvůrce programu: Romana Bodorová

Cíl: Společné setkávání, dítě získává pozitivní vztah ke knihám, naslouchá čtenému a mluvenému slovu, dítě se naučí pohybové říkačky.

Struktura lekce:

Přivítání v knihovně básničkou

Knihomrně

„*Peťa* (doplníme jméno dítěte) *není žádné škrně,*

Peťa už je knihomrně!

Jsme moc rádi, že ho máme,

pěkně se s ním přivítáme.

Ahoj Peťa, dobrý den,

dnes si pěkně pohrajem!

- **Tematické říkačky** – po milém přivítání na začátku každého setkání čekají na děti tematické říkačky a básničky. Procvičování rytmizace pohybem podporuje hrubou motoriku a koordinaci.

Ranní slunce

(čmoucháme, ukazujeme barvy,
předvádíme slunce, máváme)

Voní kvítí,

barvy svítí,

pojď, sestřičko, ven,

slunce z trávy

ustává, zdraví:

„*Děti dobrý den!*“

Sluníčko

(předvádíme probuzení,
mytí, mrkání a protahování)

Sluníčko se probudilo,

na oblohu vyskočilo,

umylo se v ranní rose,

zamrkalo, protáhlo se.

Jarní zážrak

(dlaněmi předvádíme kuklu,
puknutí a létajícího motýla)

Na větvičce kukla

a ta kukla pukla,

vyletěl z ní v širý svět,

motýl krásný jako květ.

Motýli

(létáme)

Létali motýli,

okolo palouku,

jeden pak uletěl,

doletěl na louku.

Tleskání

(tleskáme blesky, déšť)
*Tleskám tlesky, tlesky,
až létají blesky.
Vidíte, už leje,
kdepak, slunce, kde je?*

Ptáčci

(děti létají v náručí)
*Letí ptáčci domů,
cvrlikají k tomu.
Křídélky nám mávají,
k mámě domů spěchají.*

Vítr

(ovívání dětí vějířem)
*Fouká venku, fouká,
Haf se z boudy kouká.
Fanda volá na Hafa,
ať vstane a zahafá.*

- **Pohádka** – následuje pohádka, která je dětem představena formou scénického čtení, hraní s loutkami nebo maňásky. Některé postavy a věci můžeme používat jen stylizovaně. Zpracujeme-li je do příběhu, děti jim krásně porozumí.

Vyzkoušené pohádky vhodné ke zpracování: *O Smolíčkovi, O pejskovi a kočičce, O Červené Karkulce, O perníkové chaloupce, O Buldulkovi* apod.

Knihovna města Hradce Králové

Aktivity podle ročních období (jaro, léto, podzim, zima)

Délka programu: 45 minut

Tvůrce programu: Markéta Poživilová, Petra Ornstová

Cíl: Společné setkávání, dítě naslouchá čtenému a mluvenému slovu, socializuje se v dětském kolektivu, dítě se seznámí s ročními obdobími, dítě se seznamuje s tradicí vyhánění zimy, procvičuje jemnou motoriku při tvoření.

Struktura lekce: *Hledání jara*

- **Přivítání** písničkou *Ahoj, ahoj, tak jsme se tu sešli...*
„Lyžování a sáňkování je sice prima, ale ta zima nás už moc nebaví. Už bychom chtěli jezdit na kole a lízat zmrzku. Chtělo by to změnu. Jaro. No, ale aby mohlo přijít jaro, musíme nejdřív vyhnat zimu.“
- **Říkadlo** – naučíme se známé lidové říkadlo *Vyhánění zimy*.
- **Písnička s pohybem** – *Voláme sluníčko* od Jaromíra Nohavici, kterou doprovázíme pohybem. Písničku doporučujeme zazpívat

dvakrát. Poprvé děti často jen koukají nebo předvádějí pouze část. Při druhém zpívání se již nadšeně připojují.

- **Písnička s doprovodem** – rozdáme dětem Orffovy nástroje a společně (opět dvakrát za sebou) si zahrajeme a zazpíváme písničku *Hřej, sluníčko, hřej*.
- **Pohádka** – společně čteme pohádku o sluníčku. Ukazujeme si předem namalované obrázky a společně děláme zvuky a pohyby (mraky, bouřka, vítr, déšť, duha, sluníčko, kos).
- **Pohybová hra** – zahrajeme si jednoduchou pohybovou hru. *Hra na vlaštovky* (popis aktivity v části *Pohyb* na str. 19).
- **Tvoření** – společně vytvoříme *Moranu* (popis aktivity v části *Tvoření* na str. 22), kterou si děti odnesou domů. Mohou ji vhodit skutečně do řeky – je nezávadná.
- **Volná hra** – volný pohyb a hra, ukázky knížek s jarní tematikou, pozvání na příští setkání.

Pomůcky: Orffovy nástroje, obrázky (sluníčko, mraky, bouřka, vítr, déšť, duha), veselé písničky do CD přehrávače, provaz, klacíky, špejle, rohlík pro každého, černé fixy.

Vyhánění zimy

*Zimo, zimo, táhni pryč,
nebo na tě vezmu bič.
Odtáhnu tě za pačesy,
za ty hory, za ty lesy.
Až se vrátím nazpátek,
svleču zimní kabátek.*

Struktura lekce: *Léto je tady*

- **Přivítání** písničkou *Ahoj, ahoj, tak jsme se tu sešli...*
- **Evokace** – společné povídání o létu, co můžeme dělat, kam můžeme jet, co každého na létě baví.
- **Aktivita** – jak můžeme jet za letním dobrodružstvím? Děti podle obrázků poznávají dopravní prostředky.
- **Básničky** – využijeme knížku *Říkačky o autech a strojích*.³³ Básničky doprovázíme pohybem a zvuky, děti hádají, o jakém dopravním prostředku básnička je.

33 ŠKALOUDOVÁ, Renata. *Říkačky o autech a strojích*. V Praze: Albatros, 2015. ISBN 978-80-00-04023-3.

- **Scénické čtení** o tom, jak velryba Bára odjela na prázdniny, co všechno si zapomněla zabalit do velikého kufru a jak to nakonec dopadlo. Při čtení pracujeme s otevřenými otázkami a využíváme rekvizity.
- **Pohyb** – cvičíme na písničku *Prázdninový kufr* (zpívá Míša Růžičková), kterou si pouštíme z CD přehrávače.
- **Tvoření** – při výtvarné dílničce si vytvoříme *Prázdninový kufr* (popis aktivity v části *Tvoření* na str. 21) za pomoci vyřazených časopisů a letáků.
- **Volná hra** – volný pohyb a hra, ukázky knížek o cestování, výletech, létu a prázdninách. Pozvání na příští setkání.

Pomůcky: obrázky dopravních prostředků, kufr, pilka (může být i plastová), nafukovací míč, zvoneček, CD přehrávač nebo PC s bedýnkami, letáky, časopisy, předkreslené kufrы.

Jak velryba Bára odjela na prázdniny (Markéta Poživilová)
Milé děti, dnes vám budu vyprávět o tom, co se stalo velrybě Báře. Bylo léto, sluníčko páliło tak, že byste si na něm udělali do křupava i topinky a ve vzduchu vonělo dobrodružství. Velryba Bára a její rodiče se rozhodli, že pojedou na prázdniny. Vybrali si malý opuštěný ostrov uprostřed Tichého oceánu. Maminka s tatínkem měli ale moc zařizování a tak poslali Barču, aby si sama sbalila kufr. Je to už přece velká a šikovná velryba. Barča si nikdy kufr sama nebalila a tak s tím byla za chvíli hotová. Dobalila kufr a už se frčelo. Cesta to byla dlouhá, předlouhá a ostrov byl opravdu nádherný. Nikde nikdo, okolo krásné palmy s kokosy a obrovské vlny. Maminka s tatínkem postavili stan a začali vybalovat kufrы. Když maminka otevřela Bářin kufr, zůstala leknutím jako zkamenělá. Cože? Cože? V kufru byly jen tři věci! Zvoneček, pilka

na dřevo a nafukovací míč. Barčo, tyhle věci jsou přece úplně na nic! Kde máš oblečení, boty a jídlo??? Budeme muset hned zítra zase odjet domů, zlobila se maminka. Ale jak se druhý den ukázalo, Barča si zabalila přesně ty věci, které byly na ostrově potřeba. Celé dny se proháněli na vlnách a házeli si s nafukovacím míčem. Největší legrace byla, když se míč snažili potopit až na dno moře. Když se unavili koupáním, vzal tatínek pilku a rozřízl kokosový ořech. To vám byla dobrota! A na co využili zvoneček? Přece na to, aby na něj zazvonili, až skončí ty nejbáječnější prázdniny na světě.

Struktura lekce: *Barevný podzim*

- **Přivítání** písničkou *Ahoj, ahoj, tak jsme se tu sešli...*
- **Evokace** – společné povídání. Prázdniny jsou za námi, čeká nás podzim. Jak se ale takový podzim pozná? Třeba podle počasí a podle toho, že je plný barev.
- **Aktivita** – učíme se barvy a přiřazujeme obrázky. K barevným papírům přiřazujeme černobílé obrázky zeleniny a ovoce. Potom dáваме dětem otázky:
- Co se dá sníst červeného? Co se dá sníst žlutého? Dětem vždy ukážeme papír s barvou, na kterou se ptáme.
- **Básnička** – o podzimu s rytmizací a pohybovým doprovodem. Básnička je napsaná na tabuli, předřikáváme a dvakrát opakujeme.
- **Společné čtení** – z knížky *Hervé Tullet: Barvy*.³⁴ Pracujeme podle knihy, máme připravené papíry A3 podle knížky, zkusíme barvy podle návodu rovnou míchat.

34 TULLET, Hervé. *Barvy*. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0905-8.

- **Písnička** – s hudebním doprovodem (hrajeme na ukulele, kytaru nebo flétnu), děti na Orffovy nástroje. Zaspíváme si písničku *Ježek*.
- **Pohybová hra s padákem** – houpání padáku, házení barevných míčků, podbíhání. (hudební doprovod *Queen – We are the Champions*).
- **Tvoření** – malujeme prstovými barvami ovoce, které si děti vyberou. Máme připravenou velkou zásobu různých druhů, různých barev. Každý si může vybarvit i několik obrázků.
- **Aktivita** – ochutnávka různých druhů ovoce a zeleniny. S dětmi si říkáme, jakou chuť a vůni má předložená zelenina o ovoce (sladkou, kyselou, hořkou apod.).
- **Volná hra** – volný pohyb a hra, ukázky knížek o podzimu, barvách a míchání barev. Pozvání na příští setkání.

Pomůcky: černobílé obrázky ovoce a zeleniny, zalaminované papíry různých barev, papíry A3 připravené podle knížky *Barvy, barvy, kelímek s vodou, štětec, čisté čtvrtky velikosti A3, Orffovy nástroje, psychomotorický padák, nahrávka *We are the Champions*, prstové barvy, vystříhané ovoce a zelenina, ovoce a zelenina.*

Listí (básnička)

*Padá listí zlaté, rudé,
je ho plná zahrada.
A co potom padat bude,
až to listí opadá?*

Ježek (písnička)

*Ježek ten je ježatý,
od hlavy až po paty.
Mračí se a žaluje,
na každého, kdo tu je.
„Ježku, ježku, co ti vadí?“
„Že mě nikdo nepohládí!“*

Struktura lekce: Zimní koulovačka

(Máme na sobě kulichy a velké šály.) Ahoj děti! To je tedy venku pořádná zima. Brrr! To by si každý nejraději vlezl pod peřinu. Á zrovna tady jednu velikou peřinu máme! Tak já se do ní pěkně zachumlám. No ale co to? Tady už je obsazeno! Jééé, to je přece naše velryba Bára. Tak ona se nám tady schovávala pěkně v teploučku. Už jsme tedy všichni a můžeme si zaspívat.

- **Přivítání** písničkou *Ahoj, ahoj, tak jsme se tu sešli...*

Když už tady peřinu máme, chcete se taky zachumlat? Děti chvíli rádí v peřině.

- **Evokace** – povídáme si o tom, jaká je zima a co se v zimě dělá. Potom ukazujeme dětem obrázky různých předmětů (čepice, rukavice, deštník, plavky, sáňky, brusle, koloběžka apod.) a děti říkají, zda se předmět hodí nebo nehodí k zimnímu období.
- **Básnička** – nácvik básničky *Sněhulák* s rytmizací, opakujeme dvakrát a připojíme pohyb.
- **Společné čtení** – z knížky *Krtek a sněhulák*.³⁵ Dětem ukazujeme obrázky, dáváme otevřené otázky a čteme s předvídáním. Ukázkou ukončíme větou: „Ahoj na jaře!“
- **Písnička** – za doprovodu flétny a ukulele zpíváme lidové písničky *Bude zima, bude mráz a Sněží, sněží, mráz kolem běží*. Děti si užívají Orffovy nástroje a triangly.
- **Tvoření** – vystřiženého sněhuláka polepíme vatou, místo očí použijeme staré knoflíky. Sněhuláka můžeme nalepit na špejli jako zápich nebo na modrý papír. Za pomoci vatových tyčinek natukáme padající sníh. Na závěr nalepíme sněhuláka na „zasněžený“ papír.
- **Pohybová aktivita** – házíme sněhovými (papírovými) koulemi např. do kruhu, do krabice, na různý cíl.
- **Volná hra** – volný pohyb a hra, ukázky knížek se zimní tematikou. Protože rodiče tráví v zimě více času s dětmi doma, ukážeme nové hry z lekotéky (didaktické hry a pomůcky pro rozvoj dětí). Pozvání na příští setkání.

Pomůcky: peřina, obrázky různých předmětů (čepice, rukavice, deštník, plavky, sáňky), šála, kulich, hudební a Orffovy nástroje, triangly, vystřihnutí sněhuláci, vata, lepidlo, modré barevné papíry, špejle, bílá barva, vatové tyčinky, papírové koule, předmět na vhozování koulí.

Sněhulák

Sněhulák je panáček, (ukazujeme „stříšku“ nad hlavou)
má na hlavě plecháček. (poklepeme si rukou na hlavu)
Místo očí uhlíky, (ukazujeme oběma rukama na oči)
a až dolů knoflíky. (jednou rukou naznačujeme řadu knoflíků)
Chodí, chodí bos, (uděláme tři velké kroky na místě)
má červený nos! (rukou naznačíme dlouhý, špičatý nos)

35 MILER, Zdeněk a Hana DOSKOČILOVÁ. *Krtek a sněhulák*. 4. vydání. V Praze: Albatros, 2019. ISBN 978-80-00-05553-4.

Knihovna města Hradce Králové

Veselé Velikonoce

Délka programu: 45 minut

Tvůrce programu: Markéta Poživilová, Petra Ornstová

Cíl: Společné setkávání, dítě naslouchá čtenému a mluvenému slovu, socializuje se v dětském kolektivu, dítě se seznámí s tradicemi a jarní přírodou.

Struktura lekce:

- **Přivítání** písničkou *Ahoj, ahoj, tak jsme se tu sešli...*
- Úvodní komunikace je připravena pro dvě knihovnice (lze ale přizpůsobit jen pro jednoho lektora). Používáme zároveň otevřené otázky a předvídání.
- **Aktivita** – na provázku máme pověšené barevné papíry, podle velikonočního týdne (modrý, šedý, černý zmuchlaný, zelený, velký, bílý, obrázek s beránkem a obrázek s pomlázkou). Povídáme si s dětmi o tom, co papíry znamenají. Jsou to dny v týdnu. Co by ale mohly znamenat? Podle věku dětí informace zjednodušujeme, papíry postupně sundáváme.

Modré pondělí – to jako zmodráme? Ale ne!. To si odpočineme a vezmeme si na sebe něco modrého. Můžete si vzít něco modrého vy děti i vaši rodiče. Bude to legrace. Říkáme si, co všechno může být modré.

Šedivé úterý – to znamená úklid. Pomůžeme si navzájem a nalezené pavoučky odneseme ven do trávy.

Škaredá středa – přece se nebudeme škaredit. Zkusíme střídat zamračené obličejce a úsměv.

Zelený čtvrtek – měli bychom se vykoupat v ranní rose. Brrr! Vždyť je ještě zima. Tak alespoň něco zeleného a zdravého sníme. Které zelené potraviny se mohou jíst? Něco zeleného můžeme i ochutnat.

Velký pátek – to je moc tajemný den. Otvírají se skály a v nich jsou schované zlaté poklady. Jůůů! Jaký poklad by se dětem líbil?

Bílá sobota – čas obarvit a namalovat bílá vajíčka.

Neděle velikonoční – peče se beránek a mazanec. Povíme si s dětmi, co to mazanec je, a ukážeme jim na obrázku, jak vypadá. Potom si vezmeme košík plný různých potravin (mohou tam být i různé legrační věci) a hádáme s dětmi, co do mazance patří a co ne.

Velikonoční pondělí – jeho znakem je koleda a pomlázka. Pomlázku si ukážeme, povíme si, z čeho se plete a co se na ni váže.

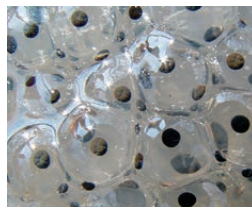
- **Nácvik koledy** – Už jsme skoro připravení, zbývá se jen naučit koledu. Rytmicky opakujeme a učíme se s pomocí vytleskávání.

- **Společné čtení** – pohádky *O ztraceném vajíčku*. Pohádka je trochu delší, můžeme ale některá zvířátka vynechat. Záleží na věku dětí. Při čtení hrajeme s maňáskem krávy a s opravdovým vajíčkem. Ostatní zvířátka a jejich vajíčka si ukazujeme jako loutky.
- **Písnička** – hrajeme a zpíváme hru *Zajíček v své jamce*.
- **Pohybová aktivita** – zachraň vajíčko. Děti nosí na lžici plastové vajíčko vytyčenou dráhou do hnízdečka.
- **Tvoření** – výroba košíčku na vajíčko z ruličky od toaletního papíru.
- **Volná hra** – volný pohyb a hra, ukázky knížek s velikonoční tematikou. Pozvání na příští setkání.

Pomůcky: barevné papíry podle popisu v úvodu, provázek, kolíčky, něco zeleného na ochutnání, košík s různými potravinami, obrázek mazance (nebo skutečný mazanec), pomlázku, maňásek krávy, zvířátka z pohádky a jejich vajíčka (vystřižená, zatavená a přidělaná na špejli), plastová vajíčka, lžice, jednoduchá opičí dráha, roličky od toaletního papíru, barevné papíry, lepidlo.

Koleda

*Hody, hody, doprovody,
já jsem malý zajíček.
Utíkal jsem podle vody,
nesl košík vajíček.*

*Knihovna města Hradce
Králové, program Veselé
Velikonoce*

O ztraceném vajíčku (Markéta Poživilová)

Byla jednou jedna kráva. A ta se jmenovala... Jééé, děti, jaké bychom jí mohli dát jméno? Jitka? Výborně! Takže byla jednou jedna kráva a ta se jmenovala Jitka. Bydlela na statku, to je takový velký dům na vesnici, kde se chovají různá zvířata a kde se o Jitku velice dobře starali. Nosili jí čerstvou vodu, dávali jí čerstvou a voňavou slámu

a hlavně, pouštěli ji každý den na pastvu. Nejraději měla louku za statkem, kde tekl malý potůček. A kde baštila tu nejlepší a nejšťavnatější trávu. Mohla si i spokojeně lenořit, pozorovat co se děje na statku, jak bublá potůček, a mohla dokonce hrát i fotbal, protože děti zapomněli na louce míčudu.

Jednou sluníčko krásně svítilo, a tak se Jitka trochu povalovala ve stínu za statkem, když si najednou všimla, že v trávě leží něco divného. Nejdříve to pozorovala, pak se odvážila jít trochu blíž a tu divnou, šišatou věc očuchala. No páni! Vždyť je to přece vajíčko. A protože Jitka byla poměrně chytrá kráva, hned ji napadlo, že to vajíčko někdo ztratil a že mu bude pekelně chybět. Nejdřív chvíli přemýšlela, ale za chvíli měla jasno. Vajíčko musí zachránit a vrátit ho tomu, komu patří. Jenže komu? Začala se rozhlížet kolem a uviděla, že na stromě hned vedle sedí ptáček s kropenatým bříškem. Opatrně vajíčko vzala a vydala se k němu.

„Haló, pane ptáčku, neztratil jste vajíčko?“

„No dovolu, já nejsem žádný pan ptáček, já jsem přece DROZD!“

„Aha, tak to promiňte, ale neztratil jste vajíčko?“ ptala se Jitka.

„No to teda neztratil a vůbec, tohle přece není moje vajíčko. Moje vajíčko vypadá takhle! Je krásně modré,“ řekl drozd.

„Hmm, je vážně krásné a úplně jiné, tak děkuju a mějte se hezky.“

Takže drozdí vajíčko to není, řekla si Jitka. Ale čím tedy? Všimla si, že na druhé straně potůčku se pasou husy.

„Haló, milé dámy, neztratila některá z vás vajíčko?“ Husy hned začaly divoce štěbetat. „No co si to o nás myslíte? Copak jsme nějaké nepořádnice? A vůbec, to přece není naše vejce. Naše vajíčka jsou kropenatá!“

„Aha,“ řekla Jitka a byla znovu v koncích.

Pak si vzpomněla na jednoho pštrosa, kterého chovali ve výběhu za statkem, a rozběhla se za ním.

„Dobrý den, pane pštrose, nechybí vám vajíčko?“ zeptala se udýchaně.

Pštros asi neuměl česky, protože jenom koukal a vůbec neodpovídal. Po chvíli ale strčil hlavu do písku a trochu odhrabal svoje vajíčko. Bylo ohromné. Jitce hned bylo jasné, že pštrosí vajíčko to není.

Když se pořádně rozhlédla, uviděla na kraji louky, jak se pase zajíček. Jitka tedy pospíchala za ním, aby neodhopkal do lesa. „Dobrý den, pane zajíci, já jsem našla tohle vajíčko. Není to vaše?“ „Cože? Moje? No to ani omylem, já přece žádná vajíčka nemám, mně se vždycky narodí rovnou malí zajíci!“

„Ajooo, já na to úplně zapoměla,“ řekla Jitka a rozhodla se, že se ještě podívá, jestli někoho nenajde u potůčku. Tam seděla na břehu

žába. Jitka se jí trochu bála, ale pak si vzpomněla na vajíčko, které musí zachránit, a dala se s tím skokanem zeleným do řeči.

„Dobrý den, nerada ruším, ale neztratil jste vajíčko?“

„Kvak, kuňk, no samozřejmě že NĚÉÉ. Moje vajíčka musí být přece pořád ve vodě a navíc vypadají úplně jinak!“

A teď už vám byla Jitka úplně zoufalá. To vajíčko nikdo nechtěl. Ale ona se o něj taky nemůže starat. Kdyby si na ně sedla, hned by ho rozsedla. Stála bezradně uprostřed louky a nevěděla si rady.

Najednou ze statku, vyběhlo žluté, roztomilé kuře, které si s Jitkou občas hrálo na schovávanou.

„Ahoój, Jitko! Co se děje, že jsi tak vykulená?“

„No, já našla tohle vajíčko, ale nikdo ho nechce a já už vůbec nevím, koho by to vajíčko mohlo být?“

Kuře si teprve teď všimlo, že Jitka drží hnědé vajíčko.

„Jééé, ukaž, to by mohl být brácha Karel, co se má vyklubat až příští týden. Měli bychom ho rychle odnést domů.“

Kuře si od Jitky vzalo vajíčko a v tu chvíli se začalo smát. „Jitko, krávo, ty jsi přece trumpeta. Z tohohle vajíčka už se nikdo nenarodí, tohle vajíčko už je přece uvařené!“

„CO?? Uf, búúúú. To jsem ale popleta. Co teď ale s tím vajíčkem uděláme?“

„Já na statku vidělo, jak si tam děti vajíčka pokreslily. To ti byla pak krása!“

„Pokreslit, pokreslit, pokreslit!“ jásala Jitka. „Já si na něj nakreslím kytičku. Co ty?“

„Já? Já třeba, ZRNÍ!“

A tak si Jitka s kuřetem vajíčko celé pomalovali barvičkami. A byla to opravdu nádhera!

Knihovna města Hradce Králové

Jak si žijí Emušáci

Délka programu: 45 minut

Tvůrce programu: Markéta Poživilová, Petra Ornstová

Cíl: Společné setkávání, dítě získává pozitivní vztah ke knihám a knihovně, naslouchá čtenému a mluvenému slovu, socializuje se v dětském kolektivu, poznává různé emoce a učí se v nich orientovat.

Struktura lekce:

➤ **Přivítání** písničkou *Ahoj, ahoj, tak jsme se tu sešli...*

- **Evokace** – „*Ahoj děti, dneska pro vás mám velké překvapení. Nového kamaráda. Jmenuje se Emil. A je to jednorozec!*“ Společně voláme Emila. Emil se šourá, (knihovnice v nafukovacím kruhu jednorozce) je skleslý, zamračený. Společně ho vítáme, ale Emil jen bručí...

„*Emile, co se ti stalo?*“

Emil: „*Dneska se cítím špatně a je mi smutno. Je to, jako kdybych měl v hlavě černý mrak, a z něj pořád prší...*“

„*To je nám líto, ale co se ti stalo, Emile?*“

Emil: „*Na hřišti si se mnou vůbec nikdo nechtl hrát!*“

„*To je divné, vždyť na hřišti je vždycky taková legranda...*“

Emil: „*Hm, jenže já jsem chtěl zrovna Tondovu oranžovou koloběžku... no, a já jsem si ji vzal a strčil jsem do něj...a teď je mi to líto.*“

„*Ale to není takový problém, co bychom mohli Emilovi poradit?*“

Společně přijdeme na to, že se Tondovi omluví a příště mu půjčí svoji hračku.

Emil: „*Hm, to by možná šlo...ale stejně jsem teď stále smutný.*“

„*A já vím, jak na to! Naučím tě takové zvláštní kouzlo, jak se toho mraku v hlavě zbavit.*“

- **Aktivita** – následuje dechové cvičení podle knížky *Emil je smutný*.³⁶

Emil: „*Už je to mnohem lepší, už je mi do zpěvu.*“

- **Písnička** – společné zpívání s flétnou a ukulele, děti doprovázejí na Orffovy nástroje. Písnička *Není nutno, není nutno*.

Emil: „*Tak já ti tedy nevím, mám v tom trochu zmatek. Někdy jsme smutní, jindy veselí.*“

- **Aktivita** – jak se vyznat v pocitech. Rozdáme dětem karty emocí a postupně se střídáme a zkoušíme společně emoce předvést. Zároveň vymyslíme, jak si s pocity poradit a co udělat, když nad námi emoce vítězí.

36 CHIEN CHOW CHINE, Aurélie. *Emil a emoce*. V Praze: Albatros, 2018. ISBN 978-80-00-05234-2.

Nápověda: Když mě něco vyděsí (myslím na svou oblíbenou hračku nebo plyšáka), když se vztekám (udělám rychlé cviky), když jsem smutný (zhluboka se nadechnu a odfouknu několikrát černý mrak), když se bojím (pohladím se s někým blízkým a vezmeme se za ruku), když mám někoho rád (obejmu ho), když mám radost (povyskočím si a výskám radostí).

- **Básnička** – pomocí rytmičtější se naučíme básničku: *„Ze všeho mám nejraději, když se táta s mámou smějí. Mám je ráda a oni mě, v naší prima rodině!“*
- **Tvoření** – každý dostane na papíře nakreslenou hlavu (má jen uši a vlasy) a dokreslí, jak se dnes cítí.
- **Volná hra** – volná hra a pohyb. Představíme další knížky o emocích (Ferda a jeho mouchy, Emil se stydí, Emil se bojí, hra Loto o pocitech, karty Moře emocí a další knihy s touto tematikou).

Pomůcky: nafukovací kruh jednorožce, hudební a doprovodné nástroje, kartičky Moře emocí, připravené a nakreslené obličejky pro každého.

Didaktické pomůcky vhodné k programům pro nejmenší

Boomwhackers

Unikátní perkusní nástroj, který je laděn na určité tóny, díky odlišné délce a tloušťce vydává při úderu každá roura jinak vysoký tón.

Psychomotorický padák

Cvičební pomůcka pro děti i dospělé. Určeno k různým hrám a terapiím ve skupinách.

Prolézací tunel

Pomůcka vhodná pro pohybové aktivity a procvičování hrubé motoriky.

Loutkové divadlo MARIONETTO

Loutky, pozadí, kulisy, lze dokupovat další loutky

Orffovy nástroje

Lehce ovladatelné hudební nástroje, na které dokáží hrát i malé děti

Overbally

Využívají se pro dechová cvičení, rehabilitaci a balanční cvičení.

Cvičební obruče

Cvičební pomůcka, pomůcka k prolézání, prohazování míčků, kroužení i kutálení.

Nášlapná dráha

Cvičební pomůcka, nácvik hrubé motoriky, trénování výstupu na schůdek, různé dráhy, zdravý chodník

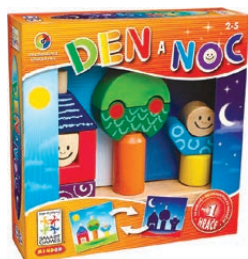
Vodní molitanové nudle

Cvičební pomůcka, trénování stability, různé opičí dráhy, bezpečné meče.

Další pomůcky, které nám mohou pomoci připravovat pestrý program, jsou např. plastové míčky různých velikostí, gymnastické míče, molitanové kostky, různé kyblíčky. Veškeré pomůcky slouží k rozvoji dovedností dítěte, k posilování hrubé a jemné motoriky, k lepší koordinaci oko – ruka, zrakové percepci, k rozvoji hudebních dovedností i k posilování rovnováhy.

Ukázka lekotěky

Didaktické hry pro děti od 2 let rozvíjející logické myšlení, prostorovou představivost, jemnou a hrubou motoriku, trpělivost, schopnost soustředění.

DEN A NOC (Smart games)
Jemná motorika, zraková
percepce

FARMÁŘSKÉ LOTO (Djeco)
Jemná motorika, odhad, soustředění

ZATLOUKACÍ JEŽEK (Legler)
Hrubá motorika, barvy

ZVUKOVÉ KOSTKY (Vilac)
Sluchové vnímání

LOTO DŮM
Slovní zásoba

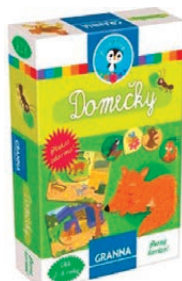
AUTOBUS SE ZVÍŘÁTKY
(Weplay)

Procvičování jemné motoriky

BALANČNÍ PERNÍČKOVÉ
(Granna)

Jemná motorika, koordinace

DOMEČKY
(Small foot)

Jemná motorika,
paměť

HMATOVÉ DESTIČKY
(Nomiland)

Hmatové geometrické tvary

EMOČNÍ KARTY
(b-creative)

Kartičky na pochopení
pocitů

CO NA SEBE?
(Granna)

Jemná motorika,
představitost,
kreativita

HRA S VŮNĚMI
(Granna)

Nosíková – čichová hra

**DESTIČKA
S GEOMETRICKÝMI
TVARY** (Woody)

Jemná motorika,
zrakové vnímání,
soustředění

Využití lekotéky

(Knihovna města Hradce Králové)

Seznam vybraných her a didaktických pomůcek naleznete na webu KHHK – www.knihovnahk.cz/pro-deti/nabidka-slazeb/lekoteka

Použitá literatura

- KROPÁČKOVÁ, Jana a Hana SPLAVCOVÁ. *Dvouleté děti v předškolním vzdělávání*. Praha: Raabe, [2016]. Dobrá školka. ISBN 978-80-7496-270-7.
- KUNZE, Petra a Catharina SALAMANDER. *Malé děti potřebují rituály*. Brno: Computer Press, 2011. ISBN 978-80-251-3405-4.
- MATĚJČEK, Zdeněk. *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. Vyd. 3. Praha: Portál, 2000. Rádcí pro rodiče a vychovatele. ISBN 80-717-8494-X.
- MATĚJČEK, Zdeněk. *Prvních 6 let ve vývoji a výchově dítěte: normy vývoje a vývojové milníky z pohledu psychologa: základní duševní potřeby dítěte: dítě a lidský svět*. Praha: Grada, 2005. Pro rodiče. ISBN 80-247-0870-1.
- MATĚJČEK, Zdeněk a Josef LANGMEIER. *Výpravy za člověkem*. Praha: Odeon, 1981. Klub čtenářů (Odeon).
- NADEAU, Micheline. *Relaxační hry s dětmi: pro děti od 4 do 10 let*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-896-8.
- NÁDVORNÍKOVÁ, Hana. *Rozvíjíme vnímání a tvořivost dětí: dítě a jeho psychika – poznávací schopnosti a funkce*. Praha: Raabe, c2014. Rozvíjíme dítě v jednotlivých oblastech předškolního vzdělávání. ISBN 978-80-7496-163-2.
- PETRŮ-KICKOVÁ, Pavla. *Poznáváme, hýbeme se a tvoříme: činnosti pro děti od 2 do 3 let*. Praha: Portál, 2017. ISBN 978-80-262-1182-2.
- PLACE, Marie-Hélène. *60 Montessori aktivit pro miminko: jak připravit jeho svět, probouzet jeho zájem a pomáhat mu k samostatnosti*. Praha: Svojtka & Co, 2017. ISBN 978-80-256-2125-7.
- POSPÍŠILOVÁ, Zuzana a Petra POLÁČKOVÁ. *Pohyb s říkadly pro nejmenší: pro děti od 6 týdnů do 5 let*. Praha: Grada, 2009. Pro rodiče. ISBN 978-80-247-2769-1.
- PRŮCHA, Jan a Soňa KOŤÁTKOVÁ. *Předškolní pedagogika: učebnice pro střední a vyšší odborné školy*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0495-4.
- SHAPIRO, Lawrence E. *Emoční inteligence dítěte a její rozvoj*. Vyd. 3. Praha: Portál, 2009. Rádcí pro rodiče a vychovatele. ISBN 978-80-7367-648-3.
- SPINELLI, Patricia, Geneviève CARBONE a Marilyne MAUGIN. *Montessori pro (ne)chápavé: 3–6 let*. Praha: Svojtka & Co, 2019. Porozumí každý. ISBN 978-80-256-2425-8.
- ŠULOVÁ, Lenka. *Raný psychický vývoj dítěte*. 2. vyd. Praha: Karolinum, 2010. ISBN 978-80-246-1820-3.
- VÁGNEROVÁ, Marie a Hana SPLAVCOVÁ. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vyd. 2., dopl. a přeprac. Praha: Karolinum, 2012. Dobrá školka. ISBN 978-80-246-2153-1.

Markéta Poživilová

S knížkou do života – Bookstart

**Nápady, náměty a scénáře na setkání rodičů
a nejmenších čtenářů v knihovnách**

Ilustrace Markéta Poživilová

Vydala Národní knihovna České republiky – Knihovnický institut
1. vydání
Praha 2019